

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ВОЛИНСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ ЛЕСІ УКРАЇНКИ**

Кафедра англійської філології

На правах рукопису

ЛУЖАНСЬКА АННА СЕРГІЇВНА

**ОСОБЛИВОСТІ ПЕРЕКЛАДУ ІРОНІЇ У НАУКОВІЙ ФАНТАСТИЦІ
(НА ПРИКЛАДІ ТЕЛЕСЕРІАЛУ «ДИВНІ ДИВА»)**

Спеціальність: 035 «Філологія»

Освітня програма: Мова і література (англійська). Переклад

Робота на здобуття освітнього ступеня «Магістр»

Науковий керівник:

СЛАЩУК АЛЛА АНДРІЇВНА,
кандидат філологічних наук, доцент

РЕКОМЕНДОВАНО ДО ЗАХИСТУ

Протокол № 4
засідання кафедри англійської філології
від 7 листопада 2024 р.

Завідувач кафедри

(підпис)

Ущина В. А.

ПШ

ЛУЦЬК - 2024

АНОТАЦІЯ

«Особливості перекладу іронії у науковій фантастиці (на прикладі телесеріалу Дивні дива)»

Дипломна робота присвячена аналізу специфічних аспектів перекладу іронічного змісту в контексті науково-фантастичного жанру. Іронія є складним літературним прийомом, який вимагає від перекладача не лише високого рівня мовної компетенції, а й глибокого розуміння культурних, соціальних та контекстуальних факторів, що впливають на її сприйняття.

У роботі детально досліджено основні методи перекладу іронії, такі як лексико-семантичні заміни, компенсація, дослівний переклад, уподібнення, калькування, та описовий переклад (експлікація). Проаналізовано їхню ефективність у збереженні іронічного змісту та стилістичної цілісності тексту на прикладі телесеріалу «Дивні дива». Визначено, що лексико-семантичні заміни та компенсація є найефективнішими методами, забезпечуючи адекватну передачу іронічного підтексту оригіналу.

Наукова новизна дослідження полягає у впровадженні системного підходу до аналізу перекладу іронії в науково-фантастичному жанрі, зокрема у контексті телесеріалу «Дивні дива», де значна увага приділяється адаптації культурних реалій та збереженню емоційного забарвлення тексту. У роботі також розглянуто проблему «хибних друзів перекладача», які можуть спотворювати зміст іронічних висловлювань та надано рекомендації щодо уникнення цих помилок.

Практичне значення дослідження полягає у розробці конкретних рекомендацій для перекладачів, які можуть бути використані у практичній діяльності для підготовки фахівців у галузі перекладу. Запропоновано створення бази даних «хибних друзів перекладача», що стане корисним інструментом для перекладачів у роботі з текстами, насиченими іронією.

Ключові слова: *переклад іронії, наукова фантастика, «Дивні дива», лексико-семантичні заміни, компенсація, культурна адаптація, «хибні друзі перекладача», стилістична цілісність.*

ABSTRACT

«Features of translating irony in science fiction (based on the TV series *Stranger Things*)»

The thesis is dedicated to the analysis of specific aspects of translating ironic content within the context of the science fiction genre. Irony is a complex literary device that requires the translator not only to possess a high level of linguistic competence but also to have a deep understanding of the cultural, social, and contextual factors that influence its perception.

The study thoroughly examines the main methods of translating irony, such as lexico-semantic substitutions, compensation, literal translation, analogy, calquing, and descriptive translation (explication). Their effectiveness in preserving the ironic content and stylistic integrity of the text is analyzed based on the TV series «*Stranger Things*». It was determined that lexico-semantic substitutions and compensation are the most effective methods, ensuring the adequate transmission of the original ironic undertones.

The scientific novelty of the research lies in the introduction of a systematic approach to analyzing the translation of irony in the science fiction genre, particularly within the context of the TV series «*Stranger Things*», where significant attention is paid to the adaptation of cultural realities and the preservation of the emotional tone of the text. The study also addresses the issue of «false friends of the translator», which can distort the meaning of ironic expressions, and provides recommendations for avoiding these errors.

The practical significance of the research consists of developing specific recommendations for translators, which can be utilized in practical activities and educational programs for training specialists in the field of translation. The creation of a database of «false friends of the translator» is proposed, which will be a valuable tool for translators working with texts rich in irony.

Keywords: *irony translation, science fiction, «Stranger Things», lexico-semantic substitutions, compensation, cultural adaptation, «false friends of the translator», stylistic integrity.*

ЗМІСТ

ВСТУП	5
РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ ОСОБЛИВОСТІ ІРОНІЇ У КОНТЕКСТІ НАУКОВОЇ-ФАНТИСТИКИ	8
1.1. Сутність поняття іронії	8
1.2. Проблематика класифікації іронії	12
1.3. Особливості наукової фантастики як жанру літератури	14
1.4. Методи перекладу іронії та науково-фантастичної літератури в цілому ..	16
РОЗДІЛ 2. АНАЛІЗ ПЕРЕКЛАДУ ІРОНІЇ У КІНОФІЛЬМАХ	21
2.1. Сутність перекладу іронічного змісту телесеріалів	21
2.2. Фактори впливу перекладу іронії на сприйняття фільму українською аудиторією в цілому	25
2.3. Сюжетні особливості телесеріалу «Дивні дива»	29
РОЗДІЛ 3. ВИЗНАЧЕННЯ ПРОБЛЕМАТИКИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ ПЕРЕКЛАДУ ІРОНІЇ В КІНО НА ПРИКЛАДІ ТЕЛЕСЕРІАЛУ «ДИВНІ ДИВА»	36
3.1. Аналіз перекладу іронії з тексту оригіналу телесеріалу «Дивні дива» на українську мову	36
3.2. Аналіз проблем що виникали під час перекладу телесеріалу «Дивні дива»	55
3.3. Пропозиції щодо вдосконалення перекладацької практики	58
ВИСНОВКИ	61
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ	64
ДОДАТКИ	69

ВСТУП

Переклад іронії є однією з найскладніших задач у практиці перекладу, особливо коли мова йде про наукову фантастику - жанр, який поєднує вигадані реалії з науково-технічними концепціями. Іронія, як літературний прийом, відображає багатогранність людського мислення та здатність сприймати світ з різних перспектив.

У науковій фантастиці іронія часто використовується для підкреслення суперечностей між науковими досягненнями та соціальними проблемами, створенням парадоксальних ситуацій та алегоричних зображень альтернативної реальності. Така взаємодія складних наукових понять з іронічним підходом створює додаткові труднощі для перекладача, особливо у випадках, коли мова йде про адаптацію змісту для іншої культури.

Актуальність дослідження полягає у зростаючому інтересі до телесеріалів науково-фантастичного жанру, які все частіше стають об'єктом міжнародних перекладів та адаптацій. Телесеріал «Дивні дива» є яскравим прикладом сучасної наукової фантастики, що містить значну кількість іронічних елементів, які складно передати іншою мовою без втрати оригінального змісту та настрою.

Аналіз особливостей перекладу іронії у цьому телесеріалі дозволяє виявити специфічні труднощі, з якими стикаються перекладачі, а також розробити рекомендації для покращення якості перекладу науково-фантастичних текстів.

Мета дослідження полягає у визначенні та аналізі особливостей перекладу іронії у науковій фантастиці на прикладі телесеріалу «Дивні дива», а також у розробці рекомендацій для перекладачів, які працюють з подібними текстами.

Досягнення поставленої мети зумовило потребу розв'язання таких завдань:

- 1) охарактеризувати основні ознаки іронії;
- 2) визначити особливості класифікації видів іронії;
- 3) описати характерні риси наукової фантастики;

- 4) розглянути основні методи перекладу іронії та науково-фантастичної літератури;
- 5) проаналізувати ключові сюжетні елементи телесеріалу «Дивні дива»;
- 6) окреслити специфіку перекладу іронії в телесеріалах;
- 7) визначити вплив перекладу іронії на сприйняття фільму українською аудиторією;
- 8) проаналізувати процес перекладу іронічних висловлювань з тексту оригіналу на українську мову;
- 9) виявити проблеми, що виникли під час перекладу;
- 10) розробити рекомендації для покращення перекладу тексту телесеріалу «Дивні дива».

Об'єктом дослідження є явище іронії та її переклад у науково-фантастичних творах. **Предметом дослідження** є специфіка перекладу іронічних елементів у телесеріалі «Дивні дива» та їх адаптація для української аудиторії.

У проєкті було застосовано комплекс **методів**, які дозволяють всебічно дослідити особливості перекладу іронії в контексті науково-фантастичного жанру. Основним методом виступає порівняльний аналіз оригіналу та перекладу, що дає змогу виявити характерні риси передачі іронічних елементів та оцінити їх відповідність у перекладі.

Для глибшого розуміння функціональних іронічних елементів у науково-фантастичному контексті, було проведено контент-аналіз телесеріалу, що дозволило визначити, як іронія інтегрується в сюжет і яким чином вона впливає на загальне сприйняття твору.

Теоретичне значення дослідження полягає у глибокому аналізі специфічних аспектів перекладу іронії в контексті науково-фантастичної літератури, що дозволяє не лише узагальнити існуючі підходи до цього питання, але й розробити нові теоретичні засади, які сприятимуть кращому

розумінню процесів передачі іронічного змісту. Дослідження пропонує систематизацію різних форм іронії, що зустрічаються в науковій фантастиці, і аналізує їхню взаємодію з жанровими особливостями та специфікою аудиторного сприйняття.

Практичне значення дослідження виявляється в розробці рекомендацій та методичних вказівок для перекладачів, що працюють з науково-фантастичними творами, де іронія виконує важливу змістовну та емоційну функцію. Описані в роботі прийоми перекладу іронії можуть бути застосовані в практичній діяльності перекладачів для збереження стилістичної та смислової цілісності оригіналу, а також для адекватної передачі іронічних елементів, що відображають авторську позицію та культурний контекст.

Апробація дослідження. Основні теоретичні та практичні результати роботи доповідались на XVIII Міжнародній науково-практичній конференції студентів, аспірантів та молодих учених «Молода наука Волині: пріоритети та перспективи досліджень» (м. Луцьк, 2024 р.).

Структура роботи. Робота складається зі вступу, трьох розділів, висновків, списку використаних джерел та додатків (Додатки А, Б, В, Г). Перший розділ направлений на теоретичне розкриття особливостей іронії у контексті наукової фантастики. Другий розділ характеризує іронічний зміст телесеріалу «Дивні дива». Третій розділ включає переклад та аналіз іронії у телесеріалі та розробку відповідних рекомендацій на його прикладі. Загальний обсяг роботи складає 63 сторінки.

РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ ОСОБЛИВОСТІ ІРОНІЇ У КОНТЕКСТІ НАУКОВОЇ-ФАНТИСТИКИ

1.1. Сутність поняття іронії

Іронія, як важливий риторичний і літературний прийом, має давню історію, що бере свій початок у античній філософії. Вона широко використовується в різних дискурсах для створення багатозначності та підсилення емоційного впливу на аудиторію. Іронія характеризується здатністю одночасно передавати суперечливий зміст, що надає їй особливого значення як інструменту критики, сатири та гумору. У літературі, філософії та кінематографі іронія виступає потужним засобом вираження внутрішніх суперечностей і підсилення змістовності висловлювань.

Термін «eironeia» вперше був використаний для позначення хитрого подвійного значення в сократівських діалогах Платона, де його застосовували як у негативному значенні (у контексті брехні), так і в позитивному - для опису здатності Сократа приховувати справжній сенс своїх слів [1]. Саме ця практика приховування започаткувала західну політичну та філософську традицію, оскільки завдяки мистецтву гри зі значеннями слів, учасники діалогу змушені ставити під сумнів основні поняття нашої мови [42].

Лише завдяки Арістотелю слово іронія набуло вишуканого значення, яке характеризує «сократівську іронію». Цю суттєву зміну значення можна побачити в «Нікомаховій етиці» Арістотеля, де «ейронея» та «алазонія» (применшення та хвалькуватість) розглядаються як способи відхилення від істини. Водночас, Арістотель вважав, що іронія відхиляється від істини не заради власної вигоди, а через неприязнь до нахабства та бажання позбавити інших від почуття неповноцінності. Внаслідок цього іронія стала розглядатися як витончена і благородна форма.

О. Калита пропонує оригінальне лінгвістичне тлумачення іронії як семантичного механізму, що здійснює перемикання між негативною та позитивною модальністю одного і того ж висловлювання (слова,

словосполучення, речення) або між позитивною та негативною оцінкою об'єкта висловлювання, яке відбувається за допомогою інтонації та контексту (як текстового, так і екстралінгвістичного) [12].

Комунікативна мета іронічних висловлювань може варіюватися від «вираження сумніву» до «дискредитації адресата». Сміх може виникнути як побічний ефект, однак тільки у непрямого адресата. Імпліцитний характер негативної оцінки дозволяє визнати іронію як «приховану мовну агресію».

Г.Ф. Гегель розглядає іронію як форму діалектичного мислення, що відображає суперечності історичного процесу. А. Герцен бачить в іронії засіб соціальної критики, тоді як О. Блок використовує її як інструмент для виявлення протиріч між ідеалом і реальністю. Ф. Ніцше визначає іронію як спосіб вираження розчарування та цинізму. Екзистенціалісти та постмодерністи трактують іронію як форму тотального заперечення [38].

Іронічний ефект, залежно від свого емоційного змісту та прагматичної спрямованості, може проявлятися у різних формах. Він може включати представлення об'єкта іронії в абсурдному або безглуздому вигляді, дискредитацію зображуваного, підвищення серйозності тону або, навпаки, збільшення симпатії до об'єкта іронізування. Ці різновиди іронічного ефекту відображають багатогранність іронії як мовного інструменту та її здатність створювати різні емоційні відтінки в комунікації.

Позиція іронії серед інших категорій комічного є досить неоднозначною. У межах структури комізму зазвичай виділяють три основні форми – сатиру, гумор та іронію. Визначаючи постійні характеристики, можна розглядати іронію як мовну гру, засновану на емоційно-інтелектуальному дистанціюванні від об'єкта, піднесенні над ним, поєднанні непоєднуваного та новому сприйнятті ситуації [41]. Іронія є своєрідним захисним механізмом, непередбачуване проявлення якого має приносити естетичну насолоду та задоволення від внутрішніх процесів. Інтерпретація іронії в художньому тексті, допускаючи безліч варіантів розуміння, повинна спиратися на взаємодію дискурсів автора, персонажів та читача.

Іронія, разом із гумором і сатирою, належить до категорій комічного, які охоплюють численні аспекти людського життя. Комічне, в свою чергу, є загальнолюдським явищем, що підтверджується існуванням комічних універсалій, таких як тематика та жанри комічного дискурсу. Водночас комічне має глибокий етносоціальний характер, про що свідчить специфіка «національного гумору» та висміювання певних аспектів навколишньої дійсності [12]. Таким чином, у дослідженні універсальної здатності людини сприймати іронію важливим є культурно-національний аспект.

Іронія, на відміну від інших форм комічного, значною мірою залежить від несподіванки і не втрачає свого ефекту навіть при повторенні. У розширеній формі іронія приписує об'єкту вигадані позитивні якості, надаючи йому позитивну оцінку, але через натяк або контекст ситуації вказує на неприродність такого твердження.

Якщо загалом комічне можна визначити як відношення до «удаваної величини», то іронія передбачає взаємодію з величиною, «удаваність» якої ще не є очевидною. Іронія виявляє, посилює та розвінчує цю удаваність, низькість і беззмістовність предмета, який зовні зберігає свою величину і значимість [40].

Іронія поєднує обидва аспекти, що дає змогу їй вираженню бути одночасно критичним і гумористичним в різних аспектах. Двовимірне протиріччя сміху в іронії ускладнюється через двовимірний характер її вираження – ціннісна структура іронії включає зовнішні висловлювання, внутрішні заперечення та висновки, які виникають в результаті другого виміру, що стосується об'єкта і суб'єкта.

Цей трипартизм є унікальною рисою іронії, що дозволяє їй бути спрямованою на об'єкт без комічного ефекту, натомість створюючи ефект трагічності. Завдяки іронічному ставленню автора, в одних випадках об'єкт може виглядати як комічний, в інших – ні, але іронія завжди ставить під сумнів і перевіряє справжність та значення об'єкта. Вона відповідає сатиричному погляду, який є різновидом моральної цінності, що підкреслює суб'єктивне ставлення суб'єкта (див.табл.1.1).

Таблиця 1.1

Основні особливості іронії

Назва	Характеристика
Багатогранність іронії	Іронія дозволяє ставити під сумнів та переосмислювати різні явища, не завжди заперечуючи чи висміюючи об'єкт у цілому.
Екстралінгвальні фактори	Відмінність між іронією, гумором та сатирою залежить від екстралінгвальних факторів, таких як інтенція мовця та характеристики суб'єкта зображення.
Філософсько-етичний характер	Іронія є формою комічного, що виражається в емоційно оцінювальному суб'єктивному ставленні до дійсності, пов'язана з певним ідеалом або гармонією.
Взаємозв'язок із сарказмом	Сарказм розглядається як інтенсивна форма іронії, що має виразну критичну та емоційну оцінку з гострим і глузливим тоном, менше схильний до алегорії.
Протиставлення трагедії та патетики	Іронія протистоїть трагізму і патетиці як філософсько-естетичним формам, може бути спрямована на об'єкти з трагічними рисами.
Місце між трагедією та комедією	Іронія є проміжною ланкою між трагедією та комедією, протиставляючись піднесеному та його модифікації – патетичному.

Джерело: створено автором на основі [37]

У рамках нашого дослідження іронія в кінодискурсі визначається як складне семіотичне явище, яке передбачає подвійне кодування повідомлень через використання кінематографічних засобів.

Іронія в кіно проявляється в розриві між очевидним змістом зображення та його підтекстом, створюючи ефект незгодженості між тим, що бачить глядач, і тим, що насправді має на увазі автор. Ця незгодженість часто використовується для критики, висміювання або підкреслення суперечностей між ідеалом і реальністю. Візуальні, звукові та вербальні елементи кінодискурсу працюють у взаємодії для створення іронічного ефекту, який може бути як гумористичним, так і сатиричним або навіть трагічним.

Згідно з цим, іронія є складним і багатозначним явищем, яке має глибокі історичні корені та різноманітні форми вираження. Вона виступає важливим інструментом в літературі, філософії та кінематографі, дозволяючи передавати суперечливі смисли, викликати критичне мислення та створювати емоційно насичені висловлювання. Іронія, завдяки своїй здатності до подвійного кодування і багатогранного впливу на аудиторію, залишається невід'ємною частиною комічного дискурсу, де вона виконує як естетичну, так і соціальну функції.

1.2. Проблематика класифікації іронії

Визначення типів іронії залежить від кількох ключових факторів, таких як ставлення автора до об'єкта іронії, ступінь вираження ідейно-емоційної оцінки, а також функціональні прояви іронії в комунікативному контексті. Існують різні підходи до класифікації, які враховують як класичні, так і сучасні уявлення про іронію. Серед них можна виділити класифікації, що базуються на ступені вираження іронії, її комічних і сатиричних елементах, а також на її функціональній ролі в художніх творах.

За основу класифікації іронії О. Калита бере ставлення автора до явища, на яке вона спрямована. Відповідно до цього, дослідниця виокремлює кілька типів іронії [12]. Перший тип стосується іронії, спрямованої на тему, яка, на думку автора, має негативні риси і дійсно певною мірою об'єктивно їх містить. Другий тип охоплює іронію, яка націлена на об'єкт, що має цінність лише в контексті іронічного підходу, незалежно від того, чи є цей об'єкт значущим і цінним в реальності, водночас демонструючи його неповноцінність. Третій тип іронії передбачає дослідження теми з різних точок зору, прагнучи охопити її в цілому, що включає не лише суперечливі, але й позитивні оцінки даної теми.

Іронію можна класифікувати за ступенем вираження ідейно-емоційної оцінки. Виділяються три основні типи іронії – сарказм, іронія з приводу дивакуватого або смішного (харієнтизм), і витончена іронія (астейзм). Подібна класифікація передбачає поділ іронії на м'яку або добросердечну, насмішкувату (коли приписують рису, якої насправді немає, підкреслюючи її відсутність), та сарказм, який характеризується іронією з елементами знуцання [38].

Іронія, як складне риторичне явище, може бути класифікована на різні підвиди залежно від її функціональних проявів та комунікативної спрямованості. Одним із ключових підвидів є прихована іронія, яка тісно пов'язана з гумористичними елементами. У цьому випадку іронія виконує не тільки функції засудження, викриття або критики, але й підпорядковується розважальним цілям, роблячи акцент на створенні комічного ефекту.

Гумористична іронія часто приховує соціокритичний підтекст під виглядом похвали чи схвалення, тим самим маскує справжню оцінку об'єкта іронії.

Прихована іронія також асоціюється з функціонуванням так званих «загальних місць» - усталених тематичних і мовних структур, що виникають у процесі багаторічної комунікативної практики. Ці «загальні місця» є впізнаваними та зрозумілими для учасників комунікації завдяки широкому контексту, в якому вони використовуються. Таким чином, під час спілкування іронія, побудована на «загальних місцях», може ефективно передавати складні смисли, спираючись на культурні та соціальні знання співрозмовників. [38]

До іншої категорії належить відкрита іронія, яка проявляється у більш прямих і виразних формах, таких як сатирична, саркастична та риторична іронія. Сатирична іронія активно використовується для критики суспільних або моральних недоліків, часто з метою висміювання та викриття. Саркастична іронія, яка є ще більш інтенсивною, поєднує іронічний підхід із явним знущанням, що підкреслює негативне ставлення автора до об'єкта критики.

Риторична іронія, що заслуговує на особливу увагу, орієнтована на широку аудиторію і, на відміну від інших підвидів, спрямована не на конкретного адресата, а на всіх учасників комунікації. У цьому випадку іронічний суб'єкт ніби розмірковує сам із собою, створюючи враження внутрішнього діалогу.

Важливою характеристикою риторичної іронії є акцент на контекст, який має бути зрозумілим усім оточуючим. Така іронія ґрунтується на загальному знанні й передбачає, що глядачі або слухачі добре розуміють підґрунтя та соціальні реалії, на які вона спирається [38].

Д. Мюкке припускає існування «лейтмотивної іронії», яка проявляється протягом усього художнього твору і слугує засобом вираження певних ідей або явищ, що відображені в цьому творі [45] (див. Додаток Б).

Узагальнюючи проблематику класифікації іронії, можна зазначити, що її різноманіття та складність пов'язані з численними підходами до розуміння цього явища. Класифікація іронії залежить від декількох ключових аспектів,

таких як ставлення автора до об'єкта, ідейної оцінки та комунікативні функції. Вивчення різних типів іронії дозволяє глибше аналізувати її роль у літературі, риторичі та інших формах мистецтва, а також розкривати її вплив на сприйняття і розуміння текстів.

1.3. Особливості наукової фантастики як жанру літератури

Наукова фантастика як жанр літератури вирізняється своїм унікальним підходом до зображення світу, спираючись на наукові та технологічні концепції, які можуть бути як вигаданими, так і базуватися на наукових припущеннях. Цей жанр дозволяє досліджувати потенційні сценарії розвитку людства, взаємодії з іншими формами життя, вплив науково-технічного прогресу на суспільство та особистість. Важливим аспектом наукової фантастики є її здатність створювати альтернативні реальності, що значною мірою впливає на розвиток літературних сюжетів та характерів.

Наукова фантастика - це жанр літератури, що ґрунтується на використанні наукових і технологічних концепцій, які ще не були реалізовані або відомі на момент створення твору. Це може включати альтернативне майбутнє, вигадані світи, нові винаходи або технології, які відображають потенційні наукові чи технологічні досягнення [28, с. 134].

Елементи наукової фантастики часто подаються як логічні пояснення вигаданих подій, світів тощо. Фантастична література, в свою чергу, спирається на так звані «надзвичайні» елементи, які на певному етапі є просто вигадкою, що ще не знайшла практичного застосування в реальності, тим самим порушуючи її цілісність, встановлені принципи та умовності [8]. Фантастика дозволяє читачеві поринути у захопливий світ невідомого, зануритися у світ загадок та нереальності. Літературні прийоми або структура сюжету у фантастичних творах не відрізняються від реалістичних.

Наукова фантастика ґрунтується на фантастичних ідеях, які дозволяють авторам розкривати основні проблеми, характерні риси персонажів, наукові

гіпотези тощо. Відповідно, можна виділити кілька видів припущень, що використовуються в цьому жанрі.

Одним із них є науково-фантастичне припущення, яке полягає у введенні в художній текст певного наукового нововведення або нової наукової гіпотези [10]. Іншим видом є футурологічне припущення, де сюжет розвивається в далекому майбутньому, несучи в собі ідею застереження або навпаки - світлого та щасливого майбутнього. Це припущення характерне для наукової фантастики та є дуже популярним у сучасній літературі та кінематографі.

Миротворче припущення передбачає, що дія відбувається у вигаданому світі, де розвиток нових технологій подається максимально реалістично, щоб читач міг повірити у прочитане. Містичне припущення, навпаки, характеризується введенням у твір елемента фантастики, який не піддається логічному поясненню, що є характерним для жанрів містики, жахів та трилерів. Останнім видом припущення є фантасмагоричне, що передбачає введення у твір елемента, який суперечить здоровому глузду і не має логічного обґрунтування [41].

Розглядаючи фантастичний жанр літератури в цілому, його можна розділити на три основні напрямки – наукову фантастику, фентезі та жахи [11]. Водночас сама наукова фантастика поділяється на декілька піджанрів, кожен з яких має свої особливості та тематику [19] (див. Додаток В).

Відповідно до особливостей наукової фантастики, цей жанр не лише розважає, але й пропонує глибокі рефлексії над можливими наслідками наукового прогресу. Завдяки використанню різних припущень і тем, наукова фантастика охоплює широкий спектр піджанрів, кожен з яких має свої характерні риси та спрямованість. Це дозволяє науковій фантастиці залишатися актуальним жанром, що продовжує надихати читачів на нові інтерпретації та роздуми про майбутнє.

1.4. Методи перекладу іронії та науково-фантастичної літератури в цілому

Переклад іронії в науково-фантастичній літературі представляє собою складне завдання, що вимагає від перекладача глибокого знання як мовних, так і культурних аспектів. Іронія, як засіб вираження критичного ставлення до наукових, технологічних або соціальних явищ, часто використовується в науково-фантастичних творах для створення певного настрою, підкреслення алегорій або парадоксальних ситуацій. Збереження іронічного підтексту в перекладі є важливим для збереження оригінального задуму автора, що робить цей процес особливо вимогливим.

Карабан В. І. виокремлював три основні типи перекладацьких трансформацій – лексичні, граматичні та комплексні [14, с. 54]. Лексичні трансформації включають підтипи, такі як транскрибування, транслітерація, калькування та лексико-семантичні заміни. У граматичній сфері перекладу можна виділити методи дослівного перекладу або уподібнення, граматичні заміни, а також прийоми членування та об'єднання речень [6]. Комплексні трансформації охоплюють методи, такі як описовий переклад (експлікація), антонімічний переклад та компенсація (див. Додаток Г).

Лексичні трансформації охоплюють такі підтипи, як транскрибування, транслітерація, калькування та лексико-семантичні заміни. Транскрибування полягає у передачі звукової форми оригінального слова засобами мови перекладу, зберігаючи його фонетичну структуру, що може бути важливим для збереження авторського стилю, особливо при передачі іронічного відтінку. Транслітерація, в свою чергу, передбачає відтворення графічної форми слова шляхом заміни літер оригіналу на відповідні літери мови перекладу, що дозволяє зберегти візуальний ефект, іноді необхідний для збереження іронії [14].

Калькування являє собою буквальний переклад складових частин слова або фрази, що дозволяє зберегти його структуру в мові перекладу, що може бути корисним для підтримки іронічного підтексту [6]. Лексико-семантичні

заміни включають різні форми зміни лексичного значення слів чи виразів для досягнення відповідності контексту перекладу, що є особливо важливим при передачі іронії, де контекст відіграє вирішальну роль.

Граматичні трансформації спрямовані на адаптацію граматичних структур оригіналу до норм мови перекладу. Вони включають методи дослівного перекладу, що полягає в максимально точному відтворенні граматичної форми оригіналу, збереженні його структури, що може бути важливим для збереження іронічного ефекту [13].

Уподібнення, як метод перекладу, передбачає заміну граматичних форм і конструкцій оригіналу на еквівалентні в мові перекладу, що є більш природними для цієї мови, що може допомогти у передачі тонких іронічних відтінків. Граматичні заміни включають зміну частин мови, числа, роду, відмінку тощо для досягнення граматичної коректності перекладу, що дозволяє зберегти іронію, адаптуючи її до мовних норм.

Членування речень полягає в поділі складного речення на кілька простих для полегшення сприйняття, а об'єднання речень, навпаки, в консолідації кількох простих речень у більш складну граматичну структуру, що також може впливати на сприйняття іронії [3].

Комплексні трансформації включають методи, які поєднують кілька різних перекладацьких прийомів для досягнення адекватного відтворення змісту. Описовий переклад, або експлікація, полягає у розширенні чи поясненні значення оригінального терміну або виразу для його кращого розуміння в мові перекладу, що може бути необхідним для збереження іронічного контексту.

Антонімічний переклад передбачає заміну певного виразу чи терміну на його антонім, змінюючи водночас загальне значення контексту для збереження смислової відповідності, що може бути корисним при передачі іронії, яка часто базується на контрастах [13]. Компенсація як метод перекладу включає відтворення втраченого під час перекладу ефекту або значення в іншій частині тексту, що дозволяє зберегти загальну стилістичну та смислову цілісність перекладу, зокрема, у випадку іронії, де важливо зберегти її в будь-якій формі.

Не всі перекладацькі стратегії та трансформації можна успішно застосувати для передачі іронії, оскільки це може призвести до втрати іронічного сенсу, оригінальної граматичної та синтаксичної структури, а також ідіоматичних особливостей виразу [4].

Відомий бельгійський перекладознавець Дірк Делабастіта визначив кілька стратегій, спеціально адаптованих для перекладу комічних елементів у їхніх різних проявах. До них належать – заміна, яка полягає у відтворенні еквіваленту комічного елемента у мові перекладу; повторення, що передбачає майже дослівний переклад із збереженням жартівливих особливостей; опущення, коли жарт не відтворюється взагалі; додавання, яке включає описовий переклад із поясненням; та компенсація, коли жарт зберігається, але переноситься в інше місце тексту [43].

Для того щоб адекватно передати стиль науково-фантастичного твору, перекладач використовує різні засоби на різних мовних рівнях – семантичному, стилістичному, синтаксичному, морфологічному та графічному.

За дослідженням науковця І. Лелет, існує кілька причин, що обумовлюють застосування лексико-семантичних прийомів у процесі перекладу [20]. Серед них можна виокремити необхідність виділення різних ознак одного й того самого об'єкта, мовні відмінності, зокрема в обсязі значення слів, а також особливості значення слова в контексті.

Варто зазначити, що відмінності у сполучуваності слів між мовами перекладу також впливають на вибір відповідних лексичних засобів. Ці фактори вимагають від перекладача уважного підходу до вибору відповідних засобів для досягнення максимальної точності та стилістичної відповідності перекладеного тексту, що дозволяє зберегти оригінальний задум автора і забезпечити адекватне сприйняття твору читачами [20, с. 95].

Переклад іронії у науково-фантастичній літературі є складним і багатоаспектним завданням, що вимагає від перекладача не тільки високого рівня володіння мовою, але й глибокого розуміння жанрових особливостей та культурних контекстів. Іронія в цьому жанрі часто використовується як засіб

вираження критичного ставлення до наукових або суспільних явищ, що піддаються осмисленню через призму вигаданих світів, футуристичних технологій або альтернативної реальності [16].

Перекладач науково-фантастичних текстів з елементами іронії повинен бути надзвичайно обережним у виборі мовних засобів. Це пов'язано з тим, що іронія часто є культурно залежним явищем, і те, що викликає іронічний ефект у вихідному тексті, може втратити цей ефект при перекладі на іншу мову через відмінності в культурних реаліях.

Один з підходів до перекладу іронії полягає у збереженні оригінальної структури та стилістичних прийомів, які створюють іронічний ефект. Це може вимагати від перекладача точного відтворення специфічних мовних конструкцій або ідіом, а також збереження граматичної та синтаксичної структури речень [17]. У випадках, коли прямий переклад втрачає іронічний сенс, перекладач може вдаватися до описового перекладу, додаючи пояснення або коментарі, що допоможуть зберегти авторський задум [14].

Інший підхід передбачає адаптацію тексту до культурного контексту мови перекладу, де іронія може бути передана через локальні культурні реалії або мовні особливості. Що особливо ефективно у випадках, коли оригінальний іронічний ефект неможливо зберегти через значні відмінності між вихідною і цільовою культурами [21].

Кінодискурс у контексті іронії та науково-фантастичної літератури є полікодовим медіафеноменом, який поєднує мовні та немовні коди, формуючи виразну й діалогічну структуру. Саме в цих жанрах його експресивність стає засобом створення багатошарових смислів, де іронічний підтекст або фантастична реальність дозволяють глядачеві відчути як дистанцію, так і залученість [18].

Культурна зумовленість кінодискурсу в науковій фантастиці дозволяє авторам відображати філософські питання, пов'язані з технологічними революціями чи альтернативними світами, використовуючи специфічні кінематографічні коди, такі як візуалізація футуристичних ландшафтів, монтаж,

що моделює багатовимірність простору, або іронічні репліки, які підривають пафос висловленого. Це забезпечує глибокий зв'язок між автором і реципієнтом, залучаючи його до гри смислів та емоційної взаємодії.

Згідно з цим, переклад іронії у науково-фантастичних творах є складним процесом, що вимагає від перекладача не тільки технічної майстерності, але й глибокого розуміння жанру, культурних особливостей та психології читача. Успішний переклад іронії забезпечує збереження авторського задуму, передає критичний погляд на суспільні або наукові явища та сприяє створенню глибокого зв'язку між текстом та його аудиторією.

РОЗДІЛ 2. АНАЛІЗ ПЕРЕКЛАДУ ІРОНІЇ У КІНОФІЛЬМАХ

2.1. Сутність перекладу іронічного змісту телесеріалів

Іронія відіграє важливу роль у формуванні характерів, створенні діалогів та розвитку сюжету, тому її точне відтворення є ключовим завданням для перекладача. Важливість збереження культурного контексту, мовної гри та інтонації є вирішальними факторами для передачі іронічного підтексту та створення ефекту, який відповідає оригінальному задуму [5]. Увага до деталей, розуміння характерів і жанрових кліше сприяє збереженню автентичності іронії та забезпечує її адекватне сприйняття цільовою аудиторією.

Наприклад, у телесеріалі «Доктор Хаус» (House M.D.) іронія насичує діалоги головного персонажа, Г. Хауса, який використовує саркастичні висловлювання для критики медичної етики та соціальних норм. Фраза Хауса «*Everybody lies*» - усі брешуть, підкреслює його цинічне ставлення до світу і є основним принципом його лікарської практики [44]. У перекладі важливо зберегти іронічний тон, що передає скептицизм і недовіру Хауса, що є складним завданням, адже перекладач повинен передати не лише зміст, але й характер персонажа та його світогляд [7].

У телесеріалі «Гра престолів» (Game of Thrones) іронія часто має темний і саркастичний характер, що відображає жорстокість і аморальність світу, в якому живуть персонажі. Тірion Ланністер, один із головних героїв, використовує іронічні зауваження для висміювання оточуючих або вираження своєї критичної позиції щодо подій. Його фраза «*I drink and I know things*» (Я п'ю і знаю речі) є прикладом самозневажливої іронії, яка відображає його інтелектуальну зверхність і цинізм.

Телесеріал «Шерлок» (Sherlock) відомий своїми іронічними коментарями, які підкреслюють інтелектуальну зверхність головного героя, Шерлока Холмса. Його знаменита фраза «*I'm not a psychopath, Anderson, I'm a high-functioning sociopath. Do your research*» (Я не психопат, Андерсоне, я високо

функціональний соціопат. Проведи своє дослідження) є прикладом іронічного знецінення спроб оточуючих зрозуміти його складну особистість [46].

Особливості відтворення іронічного змісту телесеріалів полягають у необхідності збереження культурного контексту, гри слів та тонального забарвлення оригіналу. Перекладач має забезпечити передачу підтексту іронії, враховуючи національні особливості аудиторії, жанрові кліше та інтонаційні нюанси [9]. Це вимагає творчого підходу, адекватної адаптації та глибокого розуміння як мовного, так і культурного контексту телесеріалу, щоб зберегти автентичність іронічного змісту в іншій мові.

У науковій фантастиці іронія є важливим інструментом для розкриття характерів, дослідження філософських питань та критики суспільних норм. Вона є невід'ємною частиною телесеріалу «Чорне дзеркало» (Black Mirror), де вона використовується для критики сучасних технологій та їхнього впливу на суспільство [39]. У серії «Nosedive» іронія полягає в тому, що головна героїня, прагнучи підвищити свій соціальний рейтинг, врешті-решт втрачає все, включно з соціальним статусом. Переклад іронії в цьому контексті вимагає збереження тонкої гри між позитивними намірами персонажів та катастрофічними результатами їхніх дій. Це створює іронічний контраст, який має викликати сильний емоційний вплив на глядача.

У телесеріалі «Доктор Хто» (Doctor Who) іронія часто використовується для зниження напруги та створення комічних ситуацій в умовах глобальних загроз. Головний персонаж, Доктор, висловлює іронічні коментарі, щоб зняти напругу або підкреслити абсурдність ситуації. Наприклад, фраза «*I'm the Doctor, just not the one you were expecting*» (Я Доктор, але не той, кого ви очікували) є прикладом іронічної гри з очікуваннями персонажів та глядачів [49].

«Футурама» (Futurama) є прикладом анімаційного телесеріалу наукової фантастики, де іронія використовується для створення комічного ефекту та критики сучасного суспільства. Іронія в телесеріалі часто базується на абсурдності наукових досягнень майбутнього, які відображають сучасні

проблеми. Персонаж Бендер, робот, часто використовує іронічні фрази, що підкреслюють його антигуманний характер і водночас критикують людське суспільство, «*Bite my shiny metal ass*» (Кусай мою блискучу металеву дупу) є прикладом самозневажливої іронії, яка підкреслює його анархічний характер [49].

У сералі «Зоряний шлях» (Star Trek) іронія використовується для підкреслення культурних відмінностей і створення комічних ситуацій у контексті міжзоряних подорожей. Іронія виникає в діалогах між персонажами з різних планет, які мають різні культурні норми та переконання. Спок, логічний і беземоційний вулканець, часто стає об'єктом іронічних коментарів через свою нездатність розуміти людські емоції [47]. Його фраза «*Fascinating*» (Цікаво) стає іронічною в ситуаціях, коли людські емоції або вчинки суперечать логіці. У перекладі важливо передати іронічний контраст між логічною природою Спока та ірраціональністю людських емоцій, що підкреслює культурні відмінності між персонажами.

Телесеріал «Секретні матеріали» є знаковим прикладом поєднання наукової фантастики та детективного жанру, де іронія відіграє важливу роль у розкритті внутрішніх конфліктів персонажів та загального скептицизму щодо надприродних явищ. Іронія, притаманна Дані Скалі, проявляється через її критичний підхід до незрозумілих подій, з якими вона стикається, незважаючи на свою наукову підготовку. «*The truth is out there, but so are lies*» (Правда десь там, але там також є і брехня) не лише підкреслює її скептицизм, але й вказує на парадоксальність її становища, де правда і брехня часто переплітаються. Для перекладача важливо зберегти цей тон скептицизму та контраст між науковим підходом Скалі і незбагненими подіями, які вона намагається розгадати. Переклад повинен передавати іронію, яка не лише виражає недовіру, але й акцентує на протиріччях, що лежать в основі телесеріалу. Це досягається через точний підбір слів і фраз, що підкреслюють іронічний погляд на події, з якими стикаються герої [34].

«Орвілл» є сатиричним телесеріалом, що поєднує наукову фантастику з елементами комедії, часто пародіюючи жанрові кліше та культурні особливості науково-фантастичних фільмів і телесеріалів. Іронія тут часто виникає через контраст між очікуваннями персонажів і реальністю, що породжує комічний ефект. Наприклад, фраза капітана Еда Мерсера «*This is the most awkward mission briefing I've ever been a part of*» (Це найнезручніший брифінг перед місією, в якому я коли-небудь брав участь) ілюструє порушення жанрових очікувань та підкреслює абсурдність ситуації [49]. У перекладі важливо зберегти цей комічний ефект через правильну передачу тональності, яка досягається шляхом збереження іронічного контрасту між серйозністю ситуації та повсякденною мовою.

Телесеріал «Людина у високому замку» пропонує альтернативний погляд на історію, де перемогу у Другій світовій війні здобули нацистська Німеччина і Японія. Іронія тут часто використовується для підкреслення абсурдності тоталітарного режиму та його бюрократичної структури, «*In a world full of conquerors, it's a wonder anything gets done at all*» (У світі, повному завойовників, дивно, що взагалі щось робиться) є прикладом висміювання неефективності та абсурдності політичного режиму [49].

У «Світляку» іронія грає ключову роль у створенні характерів і формуванні загальної тональності телесеріалу. Капітан Малькольм Рейнольдс використовує іронію для вираження свого песимізму та втрати віри в ідеали, які він колись сповідував. Фраза «*I aim to misbehave*» (Я націлений на те, щоб порушувати правила) ілюструє його анархічну натуру та відмову від соціальних норм. Переклад цієї фрази вимагає збереження іронічного тону, який підкреслює характер героя і його ставлення до світу [49]. Іронія тут є засобом вираження внутрішнього конфлікту персонажа і його відчуженості від традиційних цінностей, що додає глибини його образу та формує особливий наратив телесеріалу.

Переклад іронічного змісту в телесеріалах наукової фантастики є складним і багатограним завданням, яке вимагає від перекладача глибокого розуміння як мовного, так і культурного контексту [15].

Іронія, що використовується в таких телесеріалах, часто пов'язана з мовною грою, соціальною критикою та специфічним характером персонажів, що потребує особливої уваги до деталей. Перекладач повинен забезпечити збереження наукового контексту, адаптувати культурні посилання, передати тональність іронії та відтворити індивідуальність персонажів, щоб іронічний підтекст залишався зрозумілим і актуальним для цільової аудиторії. Врахування жанрових кліше також є важливим для збереження автентичності іронії та створення ефекту, який відповідає оригінальному задуму. Ці принципи дозволяють перекладати іронічний зміст так, щоб він зберігав свою емоційну силу та культурну значущість у новому контексті.

2.2. Фактори впливу перекладу іронії на сприйняття фільму українською аудиторією в цілому

Для визначення факторів впливу перекладу іронії на сприйняття телесеріалу українською аудиторією було обрано два знакові проекти - «Doctor Who» та «Westworld». Іронія в них використовується як засіб для створення комічного ефекту, підсилення драматичних моментів і передачі складних філософських ідей. Обидва телесеріали є відомими представниками наукової фантастики, що активно використовують іронію для розкриття характерів, взаємовідносин між персонажами та критики сучасних суспільних тенденцій.

У цьому аналізі ми визначимо, як переклад іронічного змісту впливає на сприйняття цих телесеріалів українською аудиторією, звертаючи увагу на цитати телесеріалів та їхній розбір, що дозволить глибше зрозуміти важливість збереження іронії при адаптації для іншомовної культури.

«I'm the Doctor. I'm worse than everybody's aunt. And that is not how I'm introducing myself» є яскравим прикладом іронічного самооцінювання Доктора,

коли він висміює власний образ, порівнюючи себе з авторитетними, але часто нудними родинними фігурами, такими як тітка [49]. Іронія тут полягає в самоприниженні, яке є типовим для Доктора, що часто знижує важливість своїх дій або значущість своєї особистості.

Переклад цієї фрази на українську мову має зберігати цю самопринизливу іронію, підкреслюючи скромність і водночас гумор Доктора. Наприклад, переклад «Я - Доктор. Гірший, ніж тітка з твоєї родини. І це не найкраще представлення себе» передає іронічний тон і підкреслює складний характер Доктора, його здатність до самокритики і водночас приховану силу.

Інша фраза, «*There's something that doesn't make sense. Let's go and poke it with a stick*», відображає іронічний підхід Доктора до невідомого. Замість того щоб обережно ставитися до незрозумілих явищ, він підходить до них з неприхованим інтересом і навіть грайливістю. Іронія тут полягає в контрасті між серйозністю ситуації та легковажним підходом до неї [49]. Переклад виразу на українську повинен передати іронічну гру, зберігаючи тон персонажа. Варіант перекладу «Тут щось не так. Давайте тикнемо це паличкою» зберігає грайливий і іронічний тон, відображаючи підхід Доктора до складних і небезпечних ситуацій.

Цитата «*I'm the Doctor. I've lived for over 2,000 years, and not all of them were good*» ілюструє іронічне ставлення Доктора до свого тривалого життя [49]. Незважаючи на його багатий досвід і знання, він визнає, що не всі моменти його життя були позитивними. Іронія полягає в контрасті між очікуванням величчя та мудрості від такої давньої істоти і визнанням того, що його життя було сповнене труднощів і помилок.

Переклад має зберегти цей контраст між величчю та звичайністю, наприклад «Я - Доктор. Я жив понад 2000 років, і не всі ці роки були добрими». Такий варіант передає іронію, що полягає у поєднанні величчя і визнання власних недоліків.

У вислові «*You want weapons? We're in a library! Books! The best weapons in the world!*» Доктор використовує іронію для підкреслення сили знань. Замість

фізичної сили він вказує на книги як на найкращу зброю, підкреслюючи свою віру в інтелект і освіту як найважливіші інструменти у боротьбі зі злом. В українському варіанті це може звучати так - «Вам потрібна зброя? Ми в бібліотеці! Книги! Найкраща зброя в світі!»

Аналіз цих прикладів іронії з телесеріалу «Доктор Хто» показує, що переклад іронічного змісту є ключовим для збереження глибини і багатогранності персонажів, а також для передачі основних ідей телесеріалу. Перекладачі повинні з особливою увагою підходити до передачі іронічних висловлювань, зберігаючи їхній оригінальний зміст, тональність і культурний контекст. Це дозволяє українській аудиторії повною мірою насолоджуватися телесеріалом та філософськими ідеями закладеними в ньому.

Переклад телесеріалу «Світ Дикого Заходу» (Westworld) для української аудиторії є особливо складним завданням через насиченість цього телесеріалу багатозначними іронічними моментами. Іронія в телесеріалі відіграє важливу роль у підкресленні абсурдності ситуацій, розкритті глибинних конфліктів між персонажами, а також у передачі критики сучасних суспільних та технологічних тенденцій.

Вираз «*These violent delights have violent ends*» є одним з найбільш знакових у телесеріалі [49]. Що відсилає до відомого твору Шекспіра, але й підкреслює іронію щодо насильства, яке пронизує світ парку розваг «Westworld». Іронія полягає у передбачуваності трагічного завершення для персонажів, які піддаються жорстоким спокусам.

Переклад цього виразу на українську мову має зберігати багатозначність і літературні посилання, щоб передати іронічний ефект. Варіант перекладу - «Ці жорстокі насолоди мають жорстокий кінець» передає основну ідею про наслідки насильства та фатальність подій, що відбуваються у світі, де моральні межі стираються.

Інший вираз, «*You can't play God without being acquainted with the devil*», ілюструє іронічне ставлення до ролі творців роботів у телесеріалі. Вона підкреслює темну сторону влади і творення, де творці, вважаючи себе богами,

неминуче стикаються з моральними та етичними дилемами [49]. Іронія полягає у поєднанні величі творіння з його потенційною загрозою та руйнівною силою. Переклад цієї фрази має зберегти цей контраст, наприклад - «Не можна гратися в Бога, не знаючи диявола».

«I'm not crying for myself. I'm crying for you. They say that great beasts once roamed the earth. Giants, who ruled the world. And when I look at you, I think of them. Because I know that your time is coming to an end», ця фраза ілюструє іронію щодо неминучості долі людей [49]. Підкреслює трагічну природу існування, де люди, вважаючи себе володарями світу, врешті-решт стають його жертвами.

Іронія полягає в порівнянні людей з велетнями, які колись правили світом, але зникли, коли час змінив їхній світ. Можливий переклад даного виразу - «Я не плачу за себе. Я плачу за вас. Кажуть, колись на землі жили великі звірі, велетні, яким належав цей світ. І коли я дивлюсь на вас, я думаю про них, бо знаю, що ваш кінець близький». Такий переклад зберігає іронічний підтекст і передає філософське бачення телесеріалу про циклічність історії та неминучість занепаду.

Аналіз наведених прикладів іронії з телесеріалу «Світ Дикого Заходу» показує, що переклад іронічного змісту є ключовим для збереження глибини та багатшаровості телесеріалу, а також для передачі основних філософських ідей. Іронія в «Westworld» слугує для створення драматичного ефекту, підкреслення складних питань, пов'язаних з етикою, технологіями та людською природою.

Перекладачі повинні з особливою увагою підходити до передачі іронічних висловлювань, щоб зберегти їхній оригінальний зміст, тональність і культурний контекст. Збереження цих елементів є критично важливим для того, щоб переклад не втрачав глибини та складності оригіналу, що робить «Світ Дикого Заходу» унікальним у світі наукової фантастики.

На основі проведеного аналізу іронічного змісту двох телесеріалів, було визначено кілька ключових факторів впливу перекладу іронії на сприйняття телесеріалу українською аудиторією.

Іронія, як засіб вираження комічних і драматичних елементів, а також передачі філософських ідей, вимагає від перекладача особливої уваги до контексту та тональності оригіналу [22]. Збереження культурно-специфічних референцій і мовних ігор є ключовим для підтримки оригінальної атмосфери іронії, що дозволяє аудиторії повністю сприйняти закладені автором ідеї [24].

Успішний переклад іронії сприяє збереженню характерологічних нюансів персонажів та їхніх взаємовідносин, що є важливим для повноцінного розуміння та оцінки твору. Таким чином, якісний переклад іронії є не тільки питанням адекватності, але й глибокої інтерпретації культурного і філософського змісту телесеріалу, що забезпечує його успішну адаптацію для іншомовної аудиторії.

2.3. Сюжетні особливості телесеріалу «Дивні дива»

Телесеріал «Дивні дива» був створений братами Дафферами, Меттом і Россом, які виростили в епоху 1980-х років і були глибоко захоплені популярною культурою цього періоду. Їхня любов до фільмів Стівена Спілберга, романів Стівена Кінга та жахів того часу вплинула на формування ідеї телесеріалу. Вони хотіли створити щось, що б віддзеркалювало атмосферу фільмів і книг, на яких вони виростили, а також вшанувало цей унікальний період в американській культурі.

Прототипом для телесеріалу стали різні класичні фільми, такі як «Е.Т. інопланетянин» (1982), «Близькі контакти третього ступеня» (1977) і «Воно» (1986), а також культові твори того часу, як-от серія книг «Хроніки Амбера» Роджера Желязни та інші фантастичні та науково-фантастичні твори. Вони також черпали натхнення з реальних теорій змови та наукових експериментів, таких як проєкт «Монтоук» - передбачуваний урядовий проєкт з експериментів у галузі психологічної війни та телепортації, який став популярним серед прихильників теорій змови в США.

Брати Даффери подали ідею телесеріалу багатьом студіям, але спершу зустріли багато відмов, оскільки концепція телесеріалу вважалася надто

ризикованою. Однак вони змогли переконати Netflix в унікальності свого проєкту, і в 2016 році вийшов перший сезон телесеріалу. Стрімкий успіх телесеріалу був зумовлений ностальгією за 1980-ми, захоплюючим сюжетом, інтригуючими персонажами та ретельно відтвореною атмосферою того часу.

Однією з важливих особливостей телесеріалу є його здатність поєднувати різні жанри - наукову фантастику, фентезі, жахи та драму, що робить його доступним і цікавим для широкої аудиторії [48]. В центрі сюжету опиняється невелике містечко Гокінс, Індіана, де підлітки стикаються зі зникненням свого друга та виявляють дивний і небезпечний світ, відомий як «Навиворіт».

Телесеріал «Дивні дива» є складним нарративним твором, який вдало поєднує елементи наукової фантастики, жахів та драми. Зникнення Вілла Байєрса є каталізатором усіх подій, що розгортаються в телесеріалі. Вже в першій серії глядачі бачать, як Вілл загадково зникає, залишаючи лише натяки на щось надприродне, що відбувається в містечку.

Його мати, Джойс Байєрс, після зникнення сина стає одержимою його пошуками, переконана, що він намагається зв'язатися з нею через електронні прилади. Її віра у виживання сина, попри явні ознаки його зникнення, підживлюється серією дивних подій, таких як миготіння ламп і загадкові телефонні дзвінки. Цей сюжетний елемент акцентує увагу на ідеї материнської інтуїції та відданості, що не піддається логіці: *«I don't care if anyone believes me. I believe me»* (Мені байдуже, чи хтось мені вірить. Я вірю собі).

Однією з найбільш оригінальних сюжетних особливостей телесеріалу є введення концепції «The Upside Down» - паралельного світу, що існує поряд із нашим, але є його темною, зловісною версією. «Навиворіт» (Догоридриг) стає метафорою для прихованих загроз, які можуть проникати у звичайне життя, залишаючись при цьому непомітними для більшості людей. Цей світ представлений як похмуре, моторошне відображення реального світу, де панують монстри і темрява - *«It's like the Vale of Shadows. You know the veil of shadows? It's a dimension that's a dark reflection or echo of our world»* [48] (Це як Тіньова Завіса. Знаєш, що таке Тіньова Завіса? Це вимір, що є темним

відображенням або відлунням нашого світу). Такий підхід не лише додає телесеріалу містичної глибини, але й створює сильний контраст між повсякденною реальністю і невідомим, яке ховається під її поверхнею.

Однією з центральних тем телесеріалу є розвиток персонажів, які стикаються з надприродними явищами. Група підлітків, друзі Вілла, береться за розслідування його зникнення і випадково зустрічає дівчинку на ім'я Одинадцята (Ел), яка володіє телекінетичними здібностями.

Арка Одинадцятої є однією з найважливіших у телесеріалі, оскільки вона символізує боротьбу зі своєю ідентичністю та пошук власного місця у світі. Її минуле, пов'язане з експериментами, робить її ключовою фігурою у боротьбі зі створіннями з «Навивороту». Її взаємодія з іншими персонажами показує, як дружба і підтримка можуть допомогти впоратися з травмами і прийняти себе [48].

Сюжетна лінія, пов'язана з експериментами, що проводяться в секретній лабораторії Гокінса, є критичним елементом наративу, що додає телесеріалу науково-фантастичного виміру. Ці експерименти включають дослідження можливостей людської свідомості, зокрема телепатії та телекінезу, і призводять до відкриття порталу до паралельного світу. Така концепція звертається до теми небезпек наукового прогресу та етичних питань, пов'язаних з експериментами над людьми. Лабораторія виступає як символ державної таємниці і прихованої загрози, що несе небезпеку не лише для окремих людей, але й для всього суспільства.

Еволюція антагоністів у телесеріалі також заслуговує на окремий аналіз. Якщо у першому сезоні головною загрозою виступає Демогоргон - монстр із «Навивороту», що полює на людей, то у наступних сезонах ця загроза лише зростає.

У другому сезоні з'являється «Mind Flayer» - значно могутніша істота, яка прагне знищити світ через контроль над розумами людей. Цей перехід від одного монстра до іншого підкреслює ескалацію небезпеки та робить сюжет більш динамічним і масштабним - *«It's a monster from another dimension that*

wants to take over our world» [48] (Це монстр з іншого виміру, який хоче захопити наш світ).

Тематика дружби та співпраці є ключовою для телесеріалу. Незважаючи на різноманітні виклики, перед якими стоять персонажі, їхня здатність об'єднуватися і діяти спільно дозволяє їм протистояти надприродним загрозам. Ця тема особливо яскраво проявляється в стосунках між підлітками, які разом долають труднощі і підтримують одне одного в найважчі моменти: «*We're not even supposed to be here. We're kids. We should be out there having fun*» (Ми взагалі не повинні тут бути. Ми діти. Ми повинні розважатися там).

Сюжет телесеріалу також торкається теми взаємозв'язку між минулим і сучасністю. Події, що відбулися в минулому, зокрема експерименти в лабораторії, безпосередньо впливають на події телесеріалу, підкреслюючи важливість минулого у формуванні сучасних реалій. Такий підхід додає глибини наративу, роблячи його більш багатозаровим - «*The past is never dead. It's not even past*» [48] (Минуле ніколи не помирає. Воно навіть не є минулим).

Кожен сезон телесеріалу завершується вирішенням основного конфлікту, але залишає відкритими певні питання, що дозволяє глядачам зберігати інтерес до подальших подій. Ця структура забезпечує як задоволення від завершеного наративу, так і інтригу, яка підштовхує до перегляду наступних сезонів - «*We closed the gate, but the Mind Flayer still out there*» (Ми закрили ворота, але Викрадач розуму все ще там, зовні).

У рамках нашого дослідження ми переходимо до характеристики головних персонажів телесеріалу «Дивні дива», що дозволить глибше зрозуміти, як кожен із них впливає на розвиток сюжету та загальну атмосферу телесеріалу.

Майк Вілер виступає центральним персонажем серед підлітків і є лідером своєї групи друзів. Він відзначається розвиненим почуттям відповідальності та здатністю швидко приймати рішення в критичних ситуаціях. Майк виявляє відданість своїм друзям і готовність ризикувати заради їхнього порятунку, що робить його ключовим драйвером сюжету.

Його взаємодія з Одинадцятю є центральною сюжетною лінією, яка підкреслює його емпатію та здатність до розуміння і підтримки. Фраза Майка, «*We never would've upset you if we knew you had superpowers*» (Ми б ніколи не засмутили тебе, якби знали, що у тебе є суперсили) свідчить про його чутливість до почуттів інших [48].

Одинадцята, відома також як Ел, є одним із найбільш інтригуючих персонажів телесеріалу завдяки своїм надприродним здібностям, таким як телекінез і телепатія. Ел переживає значний внутрішній конфлікт, пов'язаний із пошуком власної ідентичності та прийняттям своєї сили. Її розвиток як особистості розкривається через взаємодію з Майком та іншими підлітками, що поступово відкриває їй нормальний світ людських стосунків і дружби.

Вілл Байерс, чий зникнення є початковим імпульсом для розвитку сюжету, залишається центральною фігурою у першому сезоні. Хоча його присутність на екрані обмежена, досвід перебування в паралельному світі та вплив цієї події на його психіку й подальший розвиток особистості відіграють важливу роль у телесеріалі.

Лукас Сінклер є одним із найближчих друзів Майка і Вілла, відзначається раціональністю та обережністю. Спочатку Лукас скептично ставиться до Одинадцятої і надприродних подій, що підкреслює його прагматизм і бажання захистити себе та своїх друзів. Проте згодом його відданість групі стає очевидною, і він бере активну участь у боротьбі з загрозами. Його зростання у відносинах із Максом додає персонажу емоційної глибини. Лукас відомий своєю прямоотою, наприклад, у фразі - «*Just because you're a superhero doesn't mean you can be rude*» (Те, що ти супергерой, не означає, що ти можеш бути грубим) [48].

Дастін Хендерсон виділяється своєю інтелектуальною допитливістю та оптимізмом. Він часто є джерелом комедійних моментів, але також відіграє важливу роль у вирішенні складних проблем завдяки своєму знанню науки та технологій. Його лояльність і глибока прив'язаність до друзів підкреслюють його доброзичливість і відкритість до нових ідей. Дастін відомий своєю

культовою фразою «*She's our friend and she's crazy!*» (Вона наша подруга, і вона божевільна!), яка відображає його захоплення та лояльність.

Макс Мейфілд приєднується до групи друзів у другому сезоні та швидко стає важливою частиною команди. Вона виділяється своєю незалежністю, сміливістю та готовністю протистояти небезпеці. Макс вносить новий вимір у взаємодію між персонажами, особливо у відносини з Лукасом та Одинадцятю. Її складні стосунки з братом Біллі підкреслюють здатність до співчуття та прагнення захищати тих, кого вона любить. Її фраза «*I am Max, the Zoomer*» (Я - Макс, Швидка) демонструє її впевненість та рішучість.

Джим Гоппер, шериф Гокінса, є одним із головних дорослих персонажів телесеріалу. Він характеризується як суворий, але справедливий захисник міста, що поступово розкривається як персонаж із глибокими емоційними травмами, пов'язаними з втратою дочки. Його взаємини з Одинадцятю, яку він фактично приймає як власну дитину, розкривають його здатність до любові й турботи.

Джойс Байєрс, мати Вілла, втілює образ відданої матері, яка готова на все заради порятунку своєї дитини. Її відчайдушна віра в те, що Вілл живий, незважаючи на всі логічні докази протилежного, підкреслює силу духу та материнську інтуїцію. Джойс є одним із найбільш емоційно заряджених персонажів телесеріалу, додаючи йому глибини та драматизму. Її наполегливість і відвага роблять її однією з центральних фігур у боротьбі з надприродними загрозами.

Іронія в телесеріалі «Дивні дива» є важливим нарративним інструментом, який використовується для створення контрасту між очікуваннями глядача та фактичними подіями, а також для поглиблення характеристики персонажів і посилення соціальної критики. Вона пронизує як діалоги, так і структуру самого наративу, що дозволяє телесеріалу відображати складність та амбівалентність сучасної культури, одночасно граючи з жанровими кліше та культурними посиланнями.

Згідно з цим, іронія в телесеріалі «Дивні дива» виконує кілька важливих функцій - вона допомагає створювати контрасти і парадокси, які поглиблюють характеристику персонажів, додає комічного ефекту, що балансує драматичну напругу, а також служить інструментом соціальної критики та переосмислення жанрових кліше. Це робить іронію невід'ємною складовою наративної структури телесеріалу, яка сприяє його успіху як унікального культурного явища.

РОЗДІЛ 3. ВИЗНАЧЕННЯ ПРОБЛЕМАТИКИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ ПЕРЕКЛАДУ ІРОНІЇ В КІНО НА ПРИКЛАДІ ТЕЛЕСЕРІАЛУ «ДИВНІ ДИВА»

3.1. Аналіз перекладу іронії з тексту оригіналу телесеріалу «Дивні дива» на українську мову

Аналіз перекладу текстів передбачає визначення різноманітних методів і прийомів, які використовуються для передачі оригінального змісту, зокрема у випадках, де важливо зберегти тональність і підтекст. Особлива увага приділяється вибору оптимальних стратегій, що дозволяють максимально точно передати зміст і стиль оригіналу, враховуючи мовні та культурні особливості цільової аудиторії. Цей процес є ключовим для забезпечення адекватності та точності перекладу, зокрема в умовах, коли текст має складну структуру або містить елементи, які потребують спеціальної адаптації. Підібрана нами вибірка з телесеріалу «Дивні дива» для проведення перекладу та його подальшого аналізу наведена у Додатку А.

Лексико-семантичні заміни в перекладі часто демонструють особливості передачі іронічних елементів. Наприклад, фразу шерифа Джима Гоппера «*Mornings are for coffee and contemplation*», перекладаємо як «Ранок - це для кави і роздумів». У цьому вислові іронія базується на контрасті між бажанням героя насолодитися спокійним ранком з кавою і реальністю його роботи, яка часто вимагає негайного вирішення складних проблем [48].

Слово «*mornings*» асоціюється з початком дня, що зазвичай передбачає спокійний час для підготовки до роботи. Іронічність виникає через невідповідність цього ідеалізованого образу ранку фактичним обставинам життя Гоппера. Додатково, слово «*contemplation*» підсилює іронію, оскільки воно вказує на спокійний і зосереджений процес роздумування, що, фактично, є недосяжною розкішшю для шерифа. У перекладі слово «роздуми» точно передає смислове навантаження оригіналу, зберігаючи іронічний підтекст.

Перекладач використав лексико-семантичні заміни, щоб передати іронію та відповідну тональність вислову.

Фраза Еріка Сінклер «*You can't spell America without Erica*» перекладемо як «Без Еріки не складеш Америки» [48]. Тут іронія побудована на грі слів, де ім'я «*Erica*» співзвучне з частиною слова «*America*», що підкреслює її важливість, хоча насправді вона лише дитина. Іронічний ефект полягає у перебільшенні її власної ролі у глобальному контексті. Слово «*spell*» в оригіналі означає «писати по буквах», і ця гра слів є основою іронії.

У перекладі використано слово «складеш», що дозволяє зберегти гру слів і передати іронічний підтекст, хоча і з деякими змінами семантичного навантаження. Ім'я «Еріка» залишається ключовим елементом іронії, оскільки воно створює співзвуччя зі словом «Америка», підсилюючи перебільшену самовпевненість персонажа. Для адаптації цієї гри слів до української мови ми скористалися лексико-семантичними замінами, зберігаючи іронічний зміст, хоча і з іншим стилістичним забарвленням.

Репліка Стіва Харрінгтона «*I may be a pretty shitty boyfriend, but turns out I'm actually a pretty damn good babysitter*» перекладається нами як «Можливо, я не найкращий хлопець, зате нянька з мене вийшла непогана».

Іронія виникає через контраст між негативною самооцінкою Стіва як хлопця і його несподіваною компетентністю в ролі няньки. Слово «*shitty*» в оригіналі має грубе, самокритичне забарвлення, що підсилює іронічний тон вислову. У нашому перекладі слово «не найкращий» пом'якшує грубість, зберігаючи при цьому сутність іронії, що дозволяє зберегти емоційний ефект вислову. А «*pretty damn good babysitter*» підсилює іронію через несподіване усвідомлення Стіва, що він добре справляється з новою роллю. У перекладі цей контраст передається через вираз «нянька з мене вийшла непогана», який зберігає позитивний зміст, хоча й втрачає деяку частину експресивності оригіналу.

Дастін промовив «*Why are you keeping the curiosity door locked?*» перекладається нами як «Чому ти приховуєш від мене все цікаве?» [48]. Іронія у

цьому випадку полягає в тому, що Дастін, будучи надзвичайно допитливим, не розуміє, чому його позбавляють можливості дізнатися більше про таємниці, які його оточують.

В оригіналі «*curiosity door*» створює метафоричний образ, що підсилює іронію через створення відчуття обмеженого доступу до знань. Переклад адаптує цей образ на більш прямий вираз «все цікаве», зберігаючи загальний іронічний підтекст, але спрощуючи метафору.

Слово «*locked*» в оригіналі додає відчуття штучного обмеження, що підсилює іронічний ефект, у перекладі «приховуєш» передає цей зміст, хоча й менш експресивно.

У сцені, де Біллі говорить «*You're nothing but a bunch of sissies*», що в українському перекладі звучатиме як «Та ви просто жалюгідна згряя боягузів», іронія проявляється через зневажливий тон і вибір слів, спрямованих на приниження інших персонажів [48]. Слово «*sissies*» в оригіналі несе негативне значення, позначаючи слабкість і малодушність, що Біллі використовує для знецінення оточуючих. Ми обираємо український еквівалент «боягузи», який зберігає той самий принизливий характер, підсилюючи іронічний ефект висловлювання.

Водночас слово «*bunch*» перекладаємо як «згряя», що додає ще більше зневажливого відтінку і підтримує агресивний тон оригіналу. Таким чином, іронія у цій репліці зберігається, адже, незважаючи на спробу Біллі принизити інших, його агресивність лише посилює відторгнення.

У репліці Вілла «*I'm fine. I'm just tired of everything*», яку ми перекладаємо як «У мене все чудово, просто набридло все до чортиків», іронія полягає в тому, що Вілл намагається приховати свої справжні емоції за фасадом банального виразу.

Оригінальне «*I'm fine*» часто використовується як спосіб заперечення проблем, хоча в реальності все далеко не добре. Ми передаємо цей сенс через «У мене все чудово», що також є іронічною спробою Вілла приховати свій емоційний стан.

«*Tired of everything*» в оригіналі вказує на загальне виснаження, яке переживає персонаж. У нашому перекладі ми додаємо емоційний відтінок через вираз «набрідло все до чортиків», що краще відображає глибину його внутрішнього стану, зберігаючи іронічний підтекст. Цей переклад дозволяє підкреслити, що Вілл насправді відчуває набагато більше, ніж просто втому, і що іронія допомагає йому дистанціюватися від реальності, з якою він не може впоратися.

У репліці Стіва «*Oh, great, the world is ending, and I'm still single*», яка в українському варіанті звучить як «От клас, кінець світу, а я досі без пари», іронія полягає в тому, що герой саркастично підсумовує своє особисте становище на фоні глобальних катастроф [48].

В оригіналі фраза «*the world is ending*» виступає як гіперболізований опис кризової ситуації, на фоні якої звичайні людські проблеми, такі як самотність, здаються дріб'язковими. Ми передаємо цей контраст через переклад «кінець світу», що зберігає драматизм оригіналу, а вираз «я досі без пари» підкреслює іронію тим, що навіть у таких критичних умовах персонаж зосереджений на своїх особистих проблемах. Іронічний зміст фрази залишається збереженим, що підкреслює особливість сприйняття героєм свого життя, де навіть перед лицем катастрофи важливість особистих стосунків залишається на першому місці.

Лукас висловлює іронію в репліці «*Sometimes your total obliviousness just blows my mind*», яку ми перекладаємо як «Іноді твоє неймовірне вміння не помічати очевидного просто збиває мене з пантелику» [48]. Тут іронічний зміст криється у використанні слова «*obliviousness*», що вказує на повну відсутність уваги до важливих деталей, яку Лукас критично відзначає. В українському варіанті це передається через вираз «неймовірне вміння не помічати очевидного», що підкреслює саркастичну оцінку ситуації. Оригінальна фраза «*blows my mind*» у контексті іронії вказує на те, що Лукас вражений до абсурду цією непомітністю, і ми перекладаємо її як «збиває мене з пантелику», що зберігає той самий емоційний ефект.

У вислові Стіва «*Great, now I'm the bait*», який перекладено як «От клас, тепер я на гачку», іронія виникає з того, що герой саркастично коментує свою роль у ризикованому плані. Оригінальне слово «*bait*» означає приманку, що підкреслює небезпеку ситуації, в якій опинився Стів. Ми передаємо цю ідею як - «на гачку», який зберігає іронічний підтекст та акцентує на тому, що герой змушений прийняти цю роль, незважаючи на її небезпеку. Таким чином, іронія залишається збереженою, оскільки Стів, хоч і визнає небезпеку, жартує над своєю ситуацією, підкреслюючи свій скептицизм щодо власної участі в плані.

У репліці Ненсі «*I've seen worse, but this is pretty bad*», яку ми перекладаємо як «Бувало й гірше, але це теж вражає своєю жахливістю», іронія полягає в контрасті між попереднім досвідом героїні та її реакцією на поточну небезпеку [48]. Оригінальна фраза «*I've seen worse*» вказує на те, що Ненсі вже стикалася з серйозними проблемами, але додавання «*but this is pretty bad*» підкреслює, що ситуація все одно залишається дуже складною.

Ми передаємо це через переклад «Бувало й гірше», що зберігає іронічний тон, а фраза «вражає своєю жахливістю» додає емоційний відтінок, підкреслюючи, що навіть для Ненсі ця ситуація є значною загрозою. Іронія тут полягає в тому, що, незважаючи на її досвід, героїня визнає, що вони знову опинилися в небезпеці.

Репліка Майка «*Just what we needed, another disaster*», перекладена як «Саме те, що нам було потрібно - ще одна катастрофа», містить іронію, оскільки герой саркастично коментує чергове ускладнення їхньої ситуації. Оригінальна фраза «*Just what we needed*» є класичним прикладом іронічного вислову, який підкреслює протилежність бажаного і дійсного.

Ми зберігаємо цей ефект через переклад «Саме те, що нам було потрібно», що підкреслює абсурдність ситуації. Фраза «ще одна катастрофа» додає іронічного відтінку, вказуючи на те, що їхні проблеми не лише не вирішуються, але й постійно поглиблюються. Таким чином, іронія в цій репліці підсилює відчуття безвихідності та скептицизму Майка щодо постійних невдач, з якими стикаються герої.

Дослівний переклад репліки Одинадцятої (Ел) «*Friends don't lie*» - «Друзі не брешуть», містить іронію, що випливає з контрасту між заявленим і реальністю. Ел використовує ці слова, щоб підкреслити важливість чесності у стосунках між друзями, однак іронія полягає в тому, що персонажі телесеріалу часто змушені приховувати правду одне від одного через різні обставини.

Ця ситуація ускладнює їхні взаємини і підкреслює те, як важко іноді дотримуватися принципів чесності, навіть коли всі погоджуються з їхньою важливістю. Дослівний переклад у цьому випадку повністю зберігає смислове навантаження фрази, дозволяючи передати іронію, яка виникає з невідповідності між ідеалом і реальністю.

Вислів Дастина Хендерсона «*It's called code red, you idiot! The first rule of code red is never to say code red!*» у дослівному перекладі звучить як «Це називається код червоний, ідіоте! Перше правило коду червоний - не говорити про код червоний!» [48].

Іронія полягає в абсурдності ситуації, коли персонаж дорікає своїм друзям за те, що вони порушують правила таємничості, самі ж викриваючи свої дії. Оригінальна фраза «*code red*» виступає як символ терміновості та секретності, але іронічний ефект досягається через явне протиріччя, перше правило коду червоного - не згадувати його, але Дастін сам порушує це правило, підкреслюючи комічність ситуації.

Також репліка Дастина Хендерсона «*I told you a million times, my teeth are coming in! It's called cleidocranial dysplasia*», що перекладається як «Я вже мільйон разів казав – зуби скоро прорізаються! Це називається клідо-краніальна дисплазія», іронія виникає з поєднання повсякденного роздратування і складної медичної термінології. Дастін, стикаючись із жартами на тему свого зовнішнього вигляду, відповідає на них, використовуючи спеціалізовані терміни, які, ймовірно, його друзі не зрозуміють.

Це підсилює комічний ефект ситуації, оскільки герой намагається захистити себе за допомогою знань, недоступних для оточуючих. Переклад передає цю іронію, зберігаючи баланс між роздратуванням Дастина і його

намаганням пояснити свою ситуацію так, щоб це звучало серйозно, але водночас викликало сміх через надмірну деталізацію.

Еріка Сінклер - «*I may be small, but I'm fast*», перекладено як «Я хоч і маленька, але дуже швидка», також несе в собі іронію, яка полягає в контрасті між фізичними здібностями героїні і її впевненістю в своїх можливостях [48]. Еріка іронічно звертає увагу на свою маленьку статуру, але водночас акцентує на своїх швидких діях і спритності, що компенсує її розмір. Переклад точно передає цей іронічний зміст, зберігаючи гру слів і підкреслюючи протиріччя між сприйняттям Еріки іншими і її власним самовідчуттям.

У вислові Майка «*We can't be kids anymore*», який перекладається як «Ми більше не можемо залишатися дітьми», іронія полягає у вимушеному прийнятті дорослості персонажами, які стикаються з викликами, що значно перевищують їхній вік. В оригіналі фраза передає суміш розчарування і розуміння того, що дитинство для них завершилося, хоча вони ще залишаються дітьми за віком.

Використання слова «*kids*» у цьому контексті підкреслює контраст між їхнім віком та обставинами, що вимагають дорослого підходу і зрілості. Переклад «Ми більше не можемо залишатися дітьми» зберігає цей зміст, підкреслюючи невідповідність між тим, що Майк і його друзі хотіли б залишитися дітьми, і тим, що реальність змушує їх подорослішати раніше часу.

У репліці Макс «*Just because I'm a girl doesn't mean I don't know how to fight*», перекладеній як «Те, що я дівчина, не означає, що я не вмію битися», іронія спрямована на підрив гендерних стереотипів. Макс не просто захищається від можливих упереджень щодо її статі, але робить це з певним викликом, демонструючи свою впевненість і силу.

В оригіналі «*girl*» - вказує на очікування від неї слабкості, але фраза «*doesn't mean I don't know how to fight*» різко заперечує ці очікування, підкреслюючи її готовність до боротьби на рівні з хлопцями [48]. Переклад точно передає цей зміст, зберігаючи емоційний заряд іронії, що полягає в контрасті між традиційними уявленнями про роль дівчини і реальністю, де Макс готова захищати себе та інших.

У вислові Лукаса «*We're not heroes. We're just kids who got lucky*», перекладеному як «Ми не герої. Ми просто діти, яким пощастило», іронія полягає в навмисному заниженні значення їхніх досягнень [48]. Лукас, визнаючи часткову роль везіння у їхньому успіху, знецінює свої власні можливості та подвиги своїх друзів, які насправді значно перевищують просту вдачу.

Оригінальна фраза «*We're not heroes*» створює контраст з реальністю, в якій їхні дії є героїчними, а фраза «*just kids who got lucky*» підкреслює спробу зменшити важливість їхніх вчинків [48]. Переклад зберігає цю іронію, точно передаючи смислове навантаження фрази і підкреслюючи невідповідність між реальними заслугами персонажів і їхнім бажанням не вважати себе героями. Це дозволяє залишити в перекладі той самий іронічний відтінок, який підкреслює скромність Лукаса і водночас посилює значущість їхніх дій.

Репліка Гоппера «*You know what, I'm really gonna miss this place*», яка в перекладі звучить як «Знаєш, я справді буду сумувати за цим місцем», насичена іронією, оскільки Гоппер говорить це, знаючи, що місце, про яке йде мова, наповнене небезпеками та проблемами.

«*I'm really gonna miss this place*» зазвичай асоціюється з місцями, які викликають позитивні спогади та емоції, але в контексті Гоппера, це місце є джерелом небезпеки. Іронічність вислову підкреслює, що Гоппер свідомо використовує цю фразу для вираження протилежного значення, акцентуючи на негативному досвіді, пов'язаному з цим місцем. Переклад передає цю іронію, зберігаючи ефект невідповідності між звичайним використанням цієї фрази і її контекстом у ситуації, що стосується Гоппера.

У фразі Гоппера «*The world is full of monsters with friendly faces*», перекладеній як «Світ сповнений монстрів з дружніми обличчями», іронія полягає в натяку на те, що люди, які здаються дружніми, можуть приховувати небезпеку та самі бути цими монстрами [48].

Цей вислів підкреслює темну сторону людської натури, де зовнішність може бути оманливою. Фраза «*monsters with friendly faces*» створює сильний

контраст між зовнішнім виглядом і внутрішньою сутністю, що є суттю іронії. Переклад зберігає цей контраст, точно передаючи зміст і підкреслюючи, що зміст полягає саме у несподіваному поєднанні зовнішнього дружелюбства з внутрішньою загрозою.

Метод членування речень наявний у репліці шерифа Джима Гоппера «*You wanna know the worst thing that's ever happened here in the four years I've been working here? It's when an owl attacked Eleanor Gillespie's head because it thought that her hair was a nest*», який ми перекладаємо як «Хочеш знати, що найгірше траплялося за чотири роки моєї роботи тут? Сова сплутала волосся Елеонори Гіллеспі гніздом і напала на неї», іронія полягає у спогадах про часи, коли події в Гокінсі були значно спокійнішими [48].

Гоппер розпочинає своє речення з інтригуючого запитання, що очікує чогось серйозного, проте закінчує його комічним випадком з совою. Членування речення дозволяє розділити момент очікування чогось значного і несподіване завершення, що підсилює іронічний ефект. Що дозволяє зберегти структуру вислову, де напруга поступається місцем іронічному розв'язанню, підкреслюючи, що Гопперу довелося адаптуватися до набагато складніших і небезпечніших ситуацій після появи надприродних загроз.

У вислові Ел «*I asked if you wanted to be my friend. You said yes. Now you're my friend, and I'm never going to let you go*», що ми перекладаємо як «Я питала, чи хочеш ти бути моїм другом [48]. Ти сказав «так». Тепер ти мій друг, і я тебе ніколи не відпущу», іронія полягає в надмірній буквальності, з якою Ел підходить до питань дружби. Використаний метод перекладу дозволяє виділити кожен етап взаємин, підкреслюючи непохитну логіку Ел - вона запитала, отримала згоду і тепер бачить Майка як свого друга назавжди.

Іронія виникає з того, що таке буквальне сприйняття дружби може виглядати як зобов'язання. Переклад зберігає цей іронічний підтекст, підкреслюючи різницю між звичайним розумінням дружби і сприйняттям Ел, де кожне слово і кожна обіцянка мають велике значення. Цей підхід дозволяє передати іронію, де невинна прихильність Ел сприймається через призму її

особливого світогляду, що робить ситуацію одночасно зворушливою і трохи комічною.

Компенсація у перекладі вислову Дастіна Хендерсона «*I'm like a ninja, but with really bad aim*» проявляється у варіанті «Я ніби ніндзя, але стріляю як сліпий». Іронія тут полягає в контрасті між образом ніндзя – майстра непомітності і точності – та реальністю, де Дастін явно не відповідає цьому образу [48].

Оригінальний вираз підкреслює комічність ситуації, коли герой намагається діяти як ніндзя, але його навички явно далекі від ідеалу. Ми використовуємо метод компенсації, де «*really bad aim*» перекладаємо як «стріляю як сліпий», що зберігає і навіть підсилює іронічний ефект. Такий підхід дозволяє передати комічність моменту, зберігаючи суть оригіналу і підкреслюючи невідповідність між уявленням Дастіна про себе і його фактичними можливостями.

Репліка Дастіна «*I'm sorry, I'm not a good shot. I'm like an expert in other things, but this is like, whatever*», яку ми передаємо як «Вибачте, стріляю я не дуже. Зате в інших речах я експерт, ну, майже», також насичена іронією. Дастін іронічно вибачається за свою невдалу стрільбу, одночасно натякаючи на те, що він краще проявляє себе в інших сферах, хоча його «експертність» може бути дещо перебільшеною.

«*I'm like an expert in other things*» - вказує на те, що Дастін намагається виправдати свої невдачі, підкреслюючи свої сильні сторони, хоча і з певною часткою самоіронії [48]. Ми знову використовуємо метод компенсації, додаючи до перекладу «ну, майже», щоб підкреслити легку невпевненість і комічність самопохвали героя. Це дозволяє зберегти оригінальний іронічний тон, водночас додаючи українському перекладу більше емоційного відтінку і точності у передачі внутрішнього стану Дастіна, де його самоповага зіштовхується з реальними обставинами.

У вислові Ерік Сінклер «*I'm sorry, I can't hear you over the sound of my awesomeness*», який ми перекладаємо як «Вибач, але твоя критика загубилася

десь серед моєї неперевершеності», полягає в демонстративній впевненості героїні у власній крутості.

Оригінальний вираз передає відчуття самозахоплення Еріки, яка настільки впевнена у своїй неперевершеності, що просто ігнорує будь-яку критику. Ми додаємо до фрази «твоя критика загубилася десь серед моєї неперевершеності», що зберігає іронічний ефект і водночас підкреслює комічний контраст між упевненістю Ерік і спробою її критиків донести свою думку.

Репліка Дастіна «*I'm no monster. I'm just a nerd*», яку ми передаємо як «Я не якийсь там монстр, просто трохи заучка», також несе в собі іронію, спрямовану на спростування сприйняття його як чогось небезпечного [48].

Оригінальна фраза підкреслює, що, хоча Дастін може виглядати або діяти незвично, він не є загрозою, а навпаки, бути заучкою, часто виявляється корисною для команди. Використовуючи даний метод перекладу, ми додаємо легку нотку самоіронії через слово «трохи», що підкреслює незначність його ботанства, водночас зберігаючи важливу роль Дастіна у колективі.

У вислові Джойс «*I guess I'll die another day*», що перекладається як «Ну що ж, смерть почекає», іронічний зміст полягає в саркастичному ставленні до власної вразливості у постійно небезпечних ситуаціях. Джойс визнає, що, попри всі ризики, вона продовжує виживати. Іронічний тон полягає в тому, що героїня не ставить до свого виживання з надмірною драматичністю, а скоріше з деякою байдужістю до постійних небезпек, з якими вона стикається.

Компенсація у перекладі досягається через використання менш буквальної фрази «смерть почекає», що дозволяє зберегти іронічний тон і підкреслити невимушеність, з якою Джойс приймає постійні загрози. Такий переклад не тільки зберігає комічний аспект ситуації, але й передає глибше розуміння того, як персонаж справляється з постійними труднощами у своєму житті.

Репліка Дастіна «*I'm on a curiosity voyage, and I need my paddles to travel*», яку ми перекладаємо як «Я на пошуках пригод, і без підказок мені не обійтися»,

містить іронію, оскільки герої злегка романтизує власну цікавість і дослідницький дух, водночас визнаючи, що йому потрібна допомога для вирішення чергової таємниці [48].

Оригінальний вислів використовує метафору подорожі з веслами, щоб показати, як Дастін сприймає свої спроби знайти відповіді як пригоду, але підказки, яких він потребує, є тими «веслами», що допоможуть йому дістатися мети. У перекладі перекладаємо оригінальну метафору через фразу «без підказок мені не обійтися», зберігаючи суть іронії та підкреслюючи комічність ситуації, де захоплення героя пригодами не завжди веде до бажаного результату.

У вислові Ненсі «*It's a good thing I'm such a good liar*», який перекладається як «Добре, що я така майстерна в брехні», іронія полягає у внутрішньому конфлікті між необхідністю брехати і моральними принципами героїні. Ненсі, відчуваючи невдоволення через те, що їй доводиться обманювати, використовує іронію, щоб підкреслити своє небажання робити це, хоча вона й робить це добре.

У перекладі ми використовуємо фразу «майстерна в брехні», що додає до вислову саркастичний відтінок, підкреслюючи іронічне протиріччя між її діями і внутрішніми переконаннями. Компенсація у перекладі дозволяє зберегти цей підтекст, акцентуючи увагу на тому, що, хоча Ненсі вміє брехати, це суперечить її істинній натурі.

Репліка Дастіна «*I'm sorry, I must've dropped my monster repellent*», яку ми перекладаємо як «Вибачте, мабуть, я загубив свій відлякувач монстрів», містить іронію, що полягає у комічному коментарі щодо чергової небезпеки, з якою стикається героїня. У перекладі фраза «загубив свій відлякувач монстрів» зберігає цей іронічний відтінок, передаючи гумор ситуації, де героїня визнає свою незахищеність [48]. Компенсація у перекладі допомагає зберегти іронічний контекст, водночас адаптуючи метафору до культурних реалій, що дозволяє зробити вислів більш зрозумілим і комічним для української аудиторії.

У вислові Гоппера «*Of course, everything's perfectly normal. Just another day in paradise*», перекладеному як «Звісно, все абсолютно нормально. Ще один

звичайний день у раю», іронія полягає в контрасті між буквального значенням слів і абсурдністю ситуації, яку вони описують.

Гоппер використовує саркастичний тон, щоб підкреслити, що нічого в цій ситуації не є нормальним, а скоріше навпаки, події є хаотичними і небезпечними. У перекладі ми зберігаємо іронічний відтінок через фразу «ще один звичайний день у раю», що підкреслює глибоку невідповідність між реальністю і заявленим станом речей. Компенсація у перекладі дозволяє зберегти і навіть підсилити іронію, акцентуючи увагу на тому, як Гоппер саркастично описує екстремальні обставини, з якими йому доводиться стикатися щодня.

У вислові шерифа Джима Гоппера «*If anyone asks where I am, I've left the country*», **калькування** зберігається в перекладі «Якщо хтось питатиме, де я, скажіть, що мене вже немає в країні», іронія полягає в його прагненні уникнути проблем, які накопичилися до такої міри, що він волів би просто зникнути [48].

Гоппер саркастично натякає, що ситуація настільки складна і виснажлива, що найкращим виходом було б покинути країну. Переклад зберігає структуру та зміст оригіналу через калькування, що дозволяє точно передати іронічний підтекст.

Репліка «*Oh, sure, let's just walk right into the monster's lair. What could go wrong?*», перекладена як «О, звісно, давайте просто зайдемо прямо в лігво монстра. Що може піти не так?», містить явну іронію, оскільки персонаж саркастично ставиться до ідеї піти у дуже небезпечне місце, підкреслюючи її абсурдність.

Оригінальний вислів вказує на очевидну небезпеку, яку герой намагається знецінити сарказмом, вказуючи на нелогічність такого рішення. Переклад зберігає іронію, буквально передаючи фразу, що дозволяє зберегти ту саму структуру і зміст вислову, при цьому підкреслюючи абсурдність ситуації. Такий підхід дає змогу українській аудиторії відчувати ту ж іронічну напругу, де абсурдне рішення стає предметом комічного перебільшення.

У вислові «*Well, that's just the cherry on top*», який перекладаємо як «Ну, це просто вишенька на торті», іронія полягає в тому, що персонаж саркастично коментує чергову негативну подію, яка додається до вже складної ситуації [48].

Фраза «вишенька на торті» зазвичай використовується в позитивному контексті, щоб підкреслити завершальний приємний штрих, але тут вона використовується іронічно, щоб підкреслити, що ситуація стала ще гіршою. Калькування дозволяє зберегти ідіоматичний характер оригіналу, де зберігається структура вислову, а іронія стає очевидною через невідповідність між очікуваним позитивом і реальністю. Переклад забезпечує точну передачу іронії, де фінальна подія, замість того щоб покращити ситуацію, робить її ще абсурднішою і складнішою, підкреслюючи безвихідь, з якою стикається персонаж.

Описовий переклад (експлікація) вислову Дастіна «*This is Hawkins, okay? You want something freaky, you talk to me*» реалізовано у варіанті «Це ж Гокінс, місто, де постійно трапляється щось дивне [48]. Якщо шукаєш щось надприродне, звертайся до мене – я тут експерт», іронія полягає в тому, що герой підкреслює свою готовність до дивних подій, які стали нормою для їхнього міста.

Дастін впевнено заявляє про своє знання всього незвичайного, що відбувається в Гокінсі, жартуючи, що він є своєрідним експертом у всьому надприродному. Описовий переклад допомагає передати іронію, розширюючи контекст і пояснюючи, чому Дастін вважає себе таким фахівцем.

Такий підхід дозволяє зберегти і навіть підсилити комічний ефект, оскільки в українській версії вислову стає зрозумілішим, що герой не лише приймає на себе роль «експерта», але й робить це з певним гумором, підкреслюючи абсурдність ситуацій, які постійно виникають у місті.

Репліка доктора Оуенса «*Science is neat, but I'm afraid it's not very forgiving*», яку ми перекладаємо як «Наука - це цікава річ, але, на жаль, вона не вибачає навіть найменших промахів», містить іронічний коментар, що підкреслює одночасно захопливий і небезпечний характер науки [48].

Оригінальна фраза висвітлює протиріччя між привабливістю наукових досліджень і їхньою жорстокою реальністю, де будь-яка помилка може мати серйозні наслідки. Переклад розкриває цю іронію більш детально, акцентуючи увагу на ризиках, пов'язаних із наукою, що підсилює усвідомлення того, що наукові експерименти можуть мати непередбачувані та небезпечні наслідки.

У вислові Лукаса «*I didn't realize it was such an honor to go trick-or-treating with me*», який ми перекладаємо як «Я й гадки не мав, що можливість піти зі мною на «солодке або гидке» вважається такою великою честю [48]. Вибачте, що не оцінив це раніше», іронія полягає в саркастичному коментарі щодо значення їхнього спільного походу на Хелловін.

Лукас, відчуваючи напруження серед друзів, намагається розрядити ситуацію, висловлюючи свою репліку з явним перебільшенням. Він використовує іронію, щоб підкреслити, що не вважає цей вечір такий значущим, як про це можуть думати інші, водночас вибачається за те, що «не оцінив» цієї «честі». Описовий переклад дозволяє детальніше передати цю іронію, додаючи пояснення щодо контексту і підкреслюючи, що Лукас, насправді, не надає такої важливості цьому заходу, як це може здаватися з його слів. Що підсилює комічний ефект і водночас допомагає краще зрозуміти, що він просто намагається знизити напругу серед друзів, використовуючи іронічний тон.

Уподібнення у вислові Майка «*I'm going to my room to cry now*», перекладеному як «Піду зараз замкнуся в кімнаті й потоплюся в сльозах», підкреслює іронію, яка виникає з перебільшеної реакції героя на емоційну ситуацію. Майк саркастично коментує свої почуття, начебто збираючись замкнутися в кімнаті і дати волю сльозам, хоча насправді він просто намагається впоратися з труднощами.

Виконаний переклад допомагає посилити драматичний ефект, додаючи образ «потопитися в сльозах», що створює більш емоційно насичену картину іронічного відчаю. Це підкреслює внутрішній конфлікт Майка, де його справжні емоції протиставляються перебільшеній саркастичній реакції, що дозволяє глибше зрозуміти його переживання.

Репліка «*Well, isn't this just the perfect way to spend a Friday night?*», яку ми перекладаємо як «Ну, хіба це не ідеальний спосіб провести п'ятничний вечір?», містить іронію, спрямовану на підкреслення протиріччя між очікуваннями та реальністю [48].

Персонаж саркастично зазначає, що замість приємного і спокійного вечора вони опинилися в черговій неприємній ситуації. Уподібнення в перекладі допомагає передати це почуття через збереження саркастичного відтінку, який акцентує на тому, що вечір виявився далеким від ідеального.

Окрім перекладу реплік із телесеріалу «Дивні дива», ми також детально проаналізували уривок діалогу з іронічним змістом, зосереджуючись на збереженні тональності та іронічних відтінків оригіналу.

Уривок діалогу [48]

Mike: «*What do you think she's going to do when she finds out you've been lying to her all summer?*»

(«Ти уявляєш, що буде, коли вона дізнається, що ти брехав їй все літо?»)

Lucas: «*Who cares? She's not my girlfriend.*»

(«Та яка різниця? Вона ж не моя дівчина»)

Mike: «*Yeah, but you're madly in love with her.*»

(«Так, але ти шалено в неї закоханий»)

Lucas: «*Yeah, well, she's a genius and we're all idiots, remember?*»

(«Так, вона ж геній, а ми просто дурні, чи не так?»)

Mike: «*Oh, I remember.*»

(«О, я пам'ятаю»)

Dustin: «*Well, you two idiots should take note, don't lie to your girlfriend. It's basic knowledge*»

(«Ну, ви двоє ідіотів, краще запам'ятайте, не брехати дівчині - це ж ази»)

Lucas: «*Okay, then, what should I do? Just tell her the truth?*»

(«Добре, тоді що мені робити? Просто сказати їй правду?»)

Dustin: «*No, you act like you're telling her the truth, but you keep lying. That's what a real man does*»

(«Ні, ти лише прикидаєшся, що говориш правду, а насправді продовжуєш брехати. Так чинять справжні мужики»)

Mike: *«Yeah, but that sounds like bad advice»*

(«Так, але це звучить як погана порада»)

Lucas: *«No, no, he's right. He's totally right»*

(«Ні, ні, він правий. Він абсолютно правий»)

Аналіз перекладу іронії та іронічного змісту діалогу із телесеріалу «Дивні дива» ґрунтується на ретельному відборі методів перекладу, які дозволяють зберегти іронічні відтінки оригінальних реплік. Іронія часто базується на використанні слів із метою вираження протилежного значення, що вимагає особливої уваги при перекладі для збереження тональності та змісту оригіналу.

У першій репліці Майка - *«What do you think she's going to do when she finds out you've been lying to her all summer?»* ми використали метод компенсації, що дозволяє підсилити емоційне забарвлення висловлювання. Оригінальна фраза передає риторичне запитання, спрямоване на підкреслення серйозності ситуації, де іронія проявляється в легкому сарказмі Майка щодо можливих наслідків.

Перекладаємо як «Ти уявляєш, що буде, коли вона дізнається, що ти брехав їй все літо?», додаючи драматизму та підсилюючи іронію, акцентуючи на тому, що реальні наслідки будуть значно серйознішими, ніж це може здаватися Лукасу.

Вислів Дастіна - *«Well, you two idiots should take note, don't lie to your girlfriend. It's basic knowledge»*, ми перекладаємо методом експлікації, що дозволяє зробити іронічний зміст більш зрозумілим для української аудиторії. Дастін, висловлюючи очевидну істину, в іронічній формі звертається до своїх друзів, вказуючи на їхню нездатність розуміти прості речі.

Перекладаємо як «Ну, ви двоє ідіотів, краще запам'ятайте, не брехати дівчині - це ж ази», підкреслюючи навчальний тон і додаючи легкий

саркастичний відтінок, зберігаючи іронію та посилюючи її через відчуття очевидності та простоти, яку Лукас і Майк мали б уже засвоїти.

Репліку Лукаса - «*Yeah, well, she's a genius and we're all idiots, remember?*», також перекладаємо методом уподібнення, що дозволяє передати іронічний зміст, де Лукас саркастично визнає перевагу дівчини над ними, водночас вказуючи на їхню «недолугість».

Уподібнення дозволяє передати розмовний стиль і легкий сарказм, який підкреслює невідповідність між заявленими здібностями героїв та їхніми діями. Перекладаємо як «Так, вона ж геній, а ми просто дурні, чи не так?», роблячи репліку більш природною для української мови, зберігаючи при цьому іронію та контраст між персонажами.

Застосовуючи метод компенсації в останній репліці Дастіна - «*No, you act like you're telling her the truth, but you keep lying. That's what a real man does*» ми підсилюємо іронічний ефект. Оригінал містить іронічну пораду, яка насправді є аморальною і суперечливою.

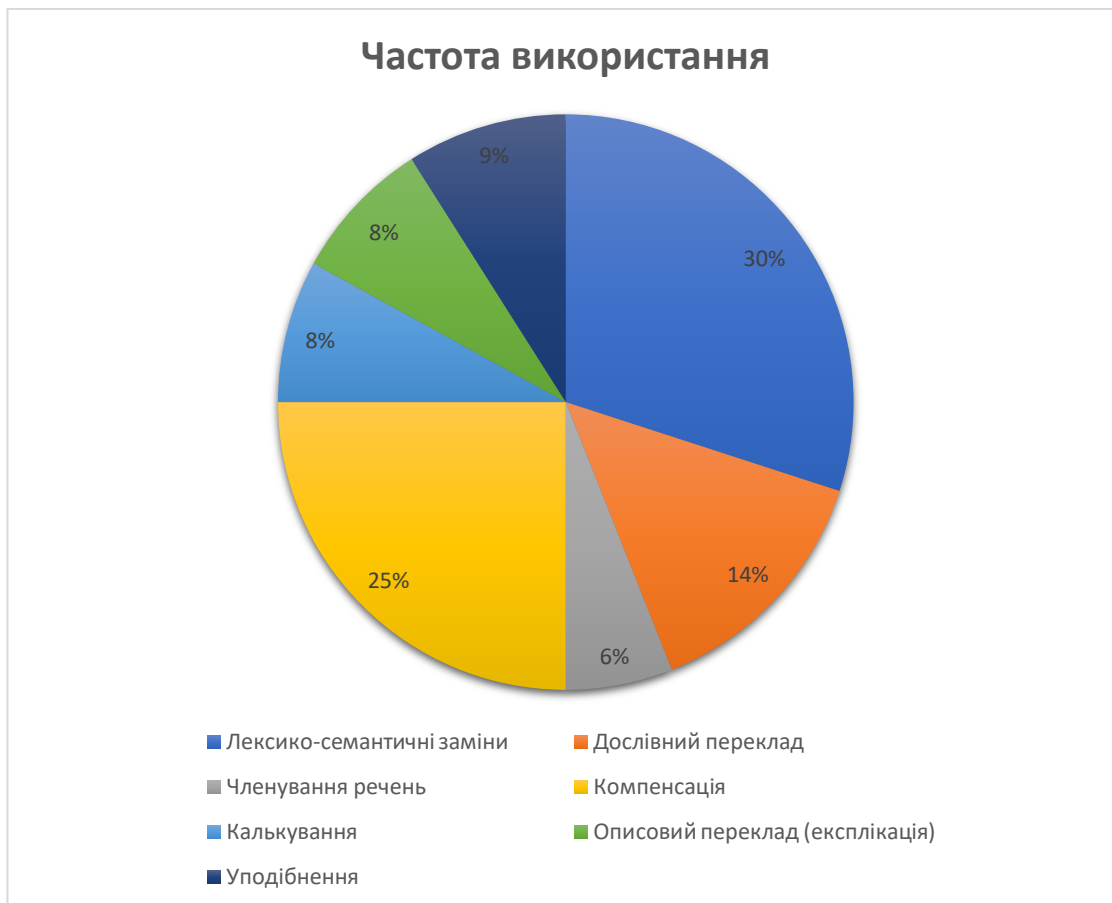
Перекладаємо як «Ні, ти лише прикидаєшся, що говориш правду, а насправді продовжуєш брехати. Так чинять справжні мужики», додаючи більше емоційного забарвлення, підсилюючи іронію через ілюстрацію хибного уявлення про мужність. Це дозволяє зберегти комічний і сатиричний характер репліки, який притаманний оригіналу.

У проведеному аналізі перекладу іронії з оригіналу на українську мову було визначено співвідношення використаних методів перекладу (див.рис.3.1.). Лексико-семантичні заміни становили 30% від загальної кількості застосованих методів, що свідчить про їхню значну роль у передачі іронічного підтексту.

Компенсація використовувалася у 25% випадків, що також підкреслює її важливість у забезпеченні відповідності оригінальному змісту. Дослівний переклад складав 14%, що вказує на випадки, де була необхідність максимальної точності.

Уподібнення було застосоване в 9% випадків, тоді як калькування та описовий переклад (експлікація) мали однаковий показник - по 8%. Метод

членування речень використовувався у 6% випадків, що демонструє його специфічне застосування для збереження структурної логіки оригінального тексту.

Рисунок 3.1. Частота використання методів перекладу

Проведений аналіз перекладу іронії з оригіналу на українську мову демонструє важливість точного підбору методів перекладу для збереження іронічного підтексту та стилістичної цілісності тексту.

Основну роль у нашому дослідженні відіграють лексико-семантичні заміни та компенсація, що забезпечують адекватне передавання іронії, а також інші методи, які використовуються залежно від контексту. Такий підхід дозволяє зберегти оригінальний характер висловлювань, забезпечуючи їхню відповідність українському лінгвокультурному середовищу та особливостям аудиторії.

3.2. Аналіз проблем що виникали під час перекладу телесеріалу «Дивні дива»

Під час перекладу іронії з оригіналу на українську мову перекладачі стикаються з рядом складних проблем, які суттєво впливають на точність передачі іронічного змісту. Під час нашого дослідження ми теж визначили низку наступних проблем.

Іронічні вислови в оригінальному тексті часто ґрунтуються на грі слів, метафорах або культурних відсилках, які можуть бути важкими для дослівного перекладу [26]. Наприклад, вислів «*You can't spell America without Erica*» базується на грі слів, яка має бути збережена в перекладі, щоб передати іронію. Це вимагає точного підбору українських еквівалентів, що здатні зберегти іронічний підтекст. Відсутність таких еквівалентів може призвести до втрати смислового навантаження та комічного ефекту, що є суттєвим ризиком під час перекладу.

Ще однією проблемою є адаптація культурних реалій. Іронія в багатьох випадках базується на специфічних культурних контекстах, які можуть бути малозрозумілими українській аудиторії [27]. Це ставить перекладача перед необхідністю адаптувати текст або додавати пояснення, щоб зробити його зрозумілим для цільової аудиторії.

Наприклад, у вислові «*This is Hawkins, okay? You want something freaky, you talk to me*» використання експлікації допомагає розкрити контекст, але водночас може знизити емоційний ефект оригіналу, що призводить до втрати частини комічності та іронічності вислову.

Збереження емоційного забарвлення також є важливою складовою під час перекладу іронії. Іронія часто пов'язана з тонкими емоційними відтінками, які можуть бути втрачені під час перекладу [29]. Наприклад, у вислові «*I may be a pretty shitty boyfriend, but turns out I'm actually a pretty damn good babysitter*» іронія базується на грубості вислову, яка підсилює іронічний тон. Проте, передача такого тону українською мовою може бути складною через різницю в

емоційному сприйнятті лексики між мовами, що може призвести до зміни загального настрою вислову [30].

Членування речень для збереження логіки оригінального тексту є ще однією суттєвою проблемою. В окремих випадках, складна структура речень вимагає спеціальних перекладацьких рішень для збереження іронічного ефекту. Наприклад, у вислові «*You wanna know the worst thing that's ever happened here in the four years I've been working here? It's when an owl attacked Eleanor Gillespie's head because it thought that her hair was a nest*» важливо зберегти інтригу і напругу до моменту комічного завершення, що підсилює іронію.

Членування речення дозволяє передати цей ефект в українському перекладі, однак неправильне використання цього методу може порушити логіку вислову та зруйнувати комічний ефект [31].

Застосування методу компенсації є необхідним у тих випадках, коли прямий переклад іронічного вислову неможливий. Компенсація дозволяє передати смислове навантаження за рахунок інших мовних засобів, але може призвести до певної втрати оригінального стилю або заміни одного виду іронії на інший [36]. Це може змінити загальний тон вислову і викликати інше сприйняття у читача, ніж задумав автор.

У процесі перекладу іронії в телесеріалах, «хибні друзі перекладача» (або «фальшиві друзі») становлять серйозну перешкоду для точного передавання іронічного змісту. Цей термін відноситься до слів або виразів, які мають схоже написання або вимову в двох мовах, але різні значення [35]. У контексті перекладу іронії такі слова можуть викликати неправильне розуміння або спотворення іронічного підтексту, якщо перекладач покладається на прямий переклад без урахування контексту та культурних відмінностей.

«Хибні друзі» є однією з найпоширеніших пасток для перекладачів, особливо у випадках, коли потрібно передати тонкий іронічний зміст. В іронії ключову роль відіграє контекст, а також тон і приховане значення, що іноді важко передати іншою мовою. Коли перекладач зіштовхується зі словами, які здаються знайомими, але мають інше значення в іншій мові, це може призвести

до помилок, які не лише спотворюють зміст, але й повністю змінюють комічний ефект фрази.

Наприклад, у діалозі телесеріалу, де один із персонажів іронічно каже - *«I love how «actually» no one ever listens to me»*, слово «actually» підкреслює іронічний контраст між тим, що персонаж говорить, і тим, що він насправді відчуває.

Якщо перекласти це як «Мені подобається, як актуально ніхто мене не слухає», іронія буде втрачена. У цьому випадку «актуально» в українській мові означає «важливо зараз», що не відповідає значенню слова «actually» в оригіналі, де воно означає «насправді». Правильний переклад у цьому контексті мав би звучати як «Мені подобається, як насправді ніхто мене не слухає», що дозволяє зберегти іронічний підтекст і оригінальне значення.

Ще один приклад можна побачити у слові «*sympathetic*». В англійській мові воно означає «співчутливий», але може бути помилково перекладене як «симпатичний» українською, що повністю змінює значення фрази. Наприклад, в іронічному контексті персонаж може сказати - *«Oh, he's so «sympathetic» when he ruins everything»*. Якщо перекласти це як «О, він такий симпатичний, коли все псує», це спотворить іронічний підтекст, оскільки персонаж має на увазі не зовнішню привабливість, а лицемірну поведінку іншого. Правильний переклад мав би звучати як *«О, він такий співчутливий, коли все псує»*, що дозволяє передати іронію та зберегти оригінальне значення.

«Хибні друзі перекладача» можуть також впливати на сприйняття іронії, коли перекладач намагається зберегти структуру оригінального речення, але не враховує культурні відмінності між мовами [35]. Наприклад, англійський вислів *«to make a point»* можна неправильно перекласти як «зробити точку», що в українському контексті звучить абсурдно і не несе того значення, що має на увазі автор. У разі іронічного контексту, де вислів може використовуватися для створення саркастичного ефекту, такий неправильний переклад може призвести до втрати іронії або зробити вислів незрозумілим для аудиторії.

Крім того, існує багато випадків, коли «хибні друзі перекладача» можуть призвести до двозначностей або неправильного сприйняття іронії. Наприклад, слово «*sensible*» в англійській мові означає «розсудливий», але часто його перекладають як «чутливий» у контексті психологічного стану. У випадку іронічного висловлювання, де персонаж може здаватися розсудливим, але насправді демонструє протилежне, такий неправильний переклад може спотворити сенс іронії.

Застосування «хибних друзів перекладача» в іронічному контексті може зробити фразу незрозумілою або навіть повністю змінити її зміст. Це критично впливає на сприйняття глядачем сцени або характеру персонажа. У випадку перекладу телесеріалів, де іронія часто відіграє ключову роль у розвитку сюжету та створенні гумористичних або сатиричних моментів, такі помилки можуть призвести до значної втрати комічного ефекту або зміни сприйняття персонажів [32].

Аналіз проблем, що виникають під час перекладу іронії з оригіналу на українську мову, показує, що точність передачі іронічного змісту значною мірою залежить від вибору лексико-семантичних еквівалентів, адаптації культурних реалій, збереження емоційно-експресивного забарвлення, правильного використання синтаксичної структури та уникнення «хибних друзів перекладача».

Перекладачі повинні враховувати ці аспекти для забезпечення адекватного перекладу іронії, що дозволяє зберегти не лише зміст, але й тональність та емоційний вплив оригінального тексту. Нехтування цими аспектами може призвести до спотворення змісту, втрати іронічного підтексту та загальної зміни сприйняття аудиторією.

3.3. Пропозиції щодо вдосконалення перекладацької практики

Аналіз перекладу іронічного змісту в телесеріалі «Дивні дива» підкреслює необхідність удосконалення підходів для точного відтворення іронії

та термінології, що є центральними для сюжету й атмосфери твору. Особливу увагу варто приділити культурному контексту, який впливає на сприйняття іронії глядачем. Наприклад, термін «Виворіт» (Upside Down) вдало передає ідею паралельного виміру, тоді як «Демогоргон» (Demogorgon) за допомогою транскрипції зберігає свою загрозливість, що важливо для атмосфери жаху [2, 21].

Для відтворення іронічного підтексту необхідно використовувати комбінацію перекладацьких методів, таких як калькування, лексико-семантичні заміни та транскрипція [23]. Ці підходи дозволяють передати стиль та емоційний вплив оригінального тексту. Наприклад, адаптація терміну «Mind Flayer» у формі нового слова, як-от «Псифаг», може зберегти його значення та вплив у межах контексту [25].

Створення спеціалізованих баз даних для перекладачів є важливим кроком до вдосконалення перекладацької практики. Такі бази, що включають приклади «хибних друзів перекладача» та успішні трансформації термінів, допомагають уникати поширених помилок. Це особливо актуально в перекладі науково-фантастичних творів, де терміни мають точне значення в контексті сюжету [33].

Розробка освітніх програм для перекладачів також сприятиме підвищенню якості перекладів. Програми мають включати аналіз іронічного контенту, розуміння його культурних аспектів і практичну підготовку до роботи з текстами, де іронія виконує ключову функцію. Це дозволить перекладачам ефективно адаптувати текст до української культури, зберігаючи його автентичність.

Комплексний підхід, що враховує багаторівневий аналіз і адаптацію до культурного контексту, є основою для якісного перекладу [21]. Наприклад, збереження стилістичної єдності та емоційного впливу термінів, таких як «The Gate» або «Telekinesis», забезпечує відповідність перекладу оригінальному задуму та його емоційній складовій [25].

Підсумовуючи, вдосконалення перекладацької практики потребує інтеграції нових підходів, освітніх ініціатив та використання баз даних. Це дозволить зберегти не лише точність термінів, але й іронічний зміст, що є невід'ємною частиною таких творів, як «Дивні дива», забезпечуючи їхній ефективний емоційний вплив на українську аудиторію.

ВИСНОВКИ

У процесі проведеного дослідження було детально охарактеризовано основні ознаки іронії, серед яких виділено її подвійне значення, наявність контрасту між сказаним і дійсним, а також визначено важливість контексту для правильного розуміння іронічного підтексту. Такий підхід дав змогу чітко встановити ключові характеристики іронії як стилістичного прийому, що відіграє фундаментальну роль у створенні багатошарових текстів. Особлива увага приділялася аналізу того, як ці ознаки проявляються в контексті наукової фантастики, де іронія часто стає інструментом для розкриття складних ідей та тем.

Класифікація видів іронії, проведена в рамках дослідження, дозволила виявити різноманітні форми іронічного висловлювання, такі як вербальна, ситуаційна та драматична іронія. Кожен із цих видів має свої особливості та специфічні механізми впливу на сприйняття тексту. Аналіз різновидів іронії сприяв глибшому розумінню того, як вони можуть використовуватися для створення багатопланових наративів, особливо у жанрі наукової фантастики, де іронія часто виконує функцію критичного осмислення реальності та соціальних явищ.

Дослідження також детально зосереджувалося на характерних рисах наукової фантастики, підкреслюючи її схильність до дослідження альтернативної реальності, інтеграції науково-технічних концептів і філософських тем, які розкривають питання етики, технологій та людської природи. Розгляд цих рис надав можливість краще зрозуміти, як елементи наукової фантастики впливають на специфіку використання іронії в текстах цього жанру, створюючи унікальні умови для розвитку іронічного змісту.

Аналіз основних методів перекладу іронії та науково-фантастичної літератури дозволив визначити ефективні стратегії, що сприяють забезпеченню точності та адекватності перекладу. Зокрема, було виявлено значення таких методів, як лексико-семантичні заміни, компенсація, калькування та

експлікація, для збереження стилю та емоційного впливу оригінального тексту. Цей аналіз підкреслив необхідність гнучкого підходу до перекладу, який дозволяє враховувати специфіку кожного конкретного контексту та забезпечує належну передачу іронічного змісту.

У межах дослідження були ретельно проаналізовані ключові сюжетні елементи телесеріалу «Дивні дива», зокрема, розглянуто способи, якими іронія використовується для побудови сюжету та розвитку персонажів. Виявлено, що іронія в телесеріалі відіграє важливу роль як інструмент розкриття характерів персонажів, а також значно підсилює емоційний та драматичний ефект, створюючи унікальну атмосферу, що відрізняє цей твір від інших представників жанру наукової фантастики.

Особливу увагу було приділено визначенню специфіки перекладу іронії в телесеріалах, яка вимагає врахування низки факторів, зокрема передачі культурних реалій та адаптації іронічного змісту до мовних особливостей цільової аудиторії. У результаті дослідження було встановлено, що успішний переклад іронії залежить від глибокого розуміння оригінального тексту, а також від здатності перекладача враховувати культурний контекст і потреби української аудиторії.

Аналіз впливу перекладу іронії на сприйняття телесеріалу українською аудиторією показав, що точність та адекватність перекладу є критично важливими для збереження емоційного впливу іронії. Було виявлено, що неточний переклад або втрата іронічного підтексту можуть суттєво змінити сприйняття глядачем оригінального твору, що підкреслює необхідність високого рівня перекладацької майстерності для забезпечення належної якості перекладу.

Проведений переклад іронії з оригіналу на українську мову та аналіз цього процесу дозволили виявити найефективніші перекладацькі методи, які забезпечують збереження іронічного змісту та стилю телесеріалу. Було встановлено, що гнучке використання різних перекладацьких стратегій залежно

від контексту є ключовим для досягнення адекватності перекладу, що сприяє точному відтворенню авторського задуму та стилістичної цілісності тексту.

У процесі дослідження були ідентифіковані проблеми, що виникають під час перекладу іронії, зокрема труднощі з передачею емоційного забарвлення, адаптацією культурних відсилок та уникненням «хибних друзів перекладача». Ці проблеми були ретельно проаналізовані з метою виявлення основних факторів, що ускладнюють процес перекладу.

На основі проведеного аналізу були розроблені рекомендації для вдосконалення перекладацької практики, що включають наступне:

- розробка спеціалізованих навчальних програм для перекладачів з фокусом на переклад іронічного контенту;
- імплементація багаторівневого аналізу для забезпечення точного й адекватного перекладу іронічного змісту;
- застосування комбінованих перекладацьких методів, включаючи лексико-семантичні заміни, компенсацію та експлікацію, для збереження іронічного підтексту;
- створення та використання бази даних «хибних друзів перекладача» для мінімізації перекладацьких помилок;
- інтеграція культурної адаптації як невід’ємного елемента перекладацького процесу;
- підвищення міжкультурної компетенції перекладачів для більш точного відтворення іронії у перекладі.

Ці рекомендації спрямовані на підвищення якості перекладів, забезпечуючи точне та адекватне відтворення іронії у науково-фантастичних творах, що сприятиме збереженню оригінального змісту, стилю та емоційного впливу для української аудиторії.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Андрейко Л. В. «Можливості відтворення інтертекстуальності у перекладі». Гуманітарний вісник. Серія: Іноземна філологія, вип. 13, Черкаси: ЧДТУ, 2009, С. 249–253.
2. Бабенко О. В., Добринська Д.М., Зайцева М.Ю. Специфіка перекладу назв фільмів. 2012. С. 85–89.
3. Барсукова В. І., Топачевський С. К. Перекладацький підхід до класифікації жартів. Житомир. 2014. 6 с.
4. Богачова Н., Матузкова О.П. «Лексичні та граматичні трансформації при перекладі найменувань британських кінофільмів». Збірник наукових статей студентів і викладачів відділення перекладу, 2006.
5. Бондаренко К. Л. Мовні засоби створення комічного ефекту в текстах анімаційних творів. Вісник Житомирського державного університету ім. Івана Франка. 2009. С. 57–60.
6. Боян В. В. Проблема перекладу гумору в англійській та українській мовах. Всеукраїнська науково-практична конференція «Сучасна філологія: теорія та практика» (19 квітня 2022 р.). Київ: зб. Тез конф., 2022. 338 с.
7. Гудманян А. Г., Кондратьєва О. В. Актуальні питання перекладознавства: курс лекцій. К. : НАУ, 2014. 148 с.
8. Давиденко Г. Й. Зарубіжна фантастика ХХ-ХХІ ст. / Історія новітньої зарубіжної літератури : навчальний посібник // Г. Й. Давиденко, О. М. Чайка. – Київ : Центр учбової літератури, 2008. С. 206–230.
9. Демецька В., Федорченко О. До проблеми перекладу кінотекстів. Науковий вісник Херсонського державного університету. Серія "Лінгвістика": збірник наукових праць. Розділ IV – Херсон : видавництво ХДУ, 2010. С. 239 – 243.
10. Єгорова Ю. М. Фантастика в епоху постмодернізму: еволюція жанру. Наукові записки Бердянського державного педагогічного університету. Бердянськ, 2015. № 6. С. 235–240.

11. Кадуріна В. Жанрово-стилістичні особливості сучасного англomовного дискурсу фентезі. Перекладацькі інновації: матеріали V Всеукраїнської студентської науково-практичної конф. Суми: СумДУ, 2015. С. 95–96.
12. Калита О. М. Лінгвістична сутність іронії та семантичні механізми формування іронічного смислу. Українська мова. 2006. № 2.
13. Карабан В. І. Переклад англійської наукової і технічної літератури: Граматичні труднощі, лексичні, термінологічні та жанровостилістичні проблеми. 4-е вид., виправлене. Вінниця: Нова книга, 2004. 574 с.
14. Карабан В. І. Теорія і практика перекладу з української мови на англійську мову. Вінниця : Нова книга, 2003. 577 с.
15. Катиш Т. В. Особливості функціонування термінологічної лексики в мові української фантастики : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. філол. наук : спец. 10.02.01 «Українська мова» / Т.В. Катиш. Дніпропетровськ, 2005. 18 с.
16. Колесник Р. С. Відтворення комічного у художньому перекладі (на матеріалі творів німецькомовних авторів ХХ століття): дис... канд.. 49 філол. наук: 10.02.16 // Р. С. Колесник, Київський національний університет ім. Т Шевченка. Київ, 2011. 220 с.
17. Коптілов В. В. Теорія і практика перекладу. Київ : Юніверс, 2003.
18. Крисанова Т. Основні підходи до розуміння поняття «кінодискурс». Науковий вісник Східноєвропейського національного університету імені Лесі Українки. Філологічні науки. Мовознавство. 2014. № 4. С. 98–102.
19. Кузенко Г. М. Кінопереклад як особливий вид художнього перекладу (на матеріалі англійської мови). Одеський лінгвістичний вісник: [наук.-практ. журнал]. Одеса, 2017. № 9. Т. 3. С. 70–74.
20. Лелет І. О. Лексико-семантичні трансформації в українському перекладі твору Е. А. По «Золотий жук». Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету. 2018. № 37. С. 94–97.

21. Лощенова І. Ф., Нікішина В. В. Перекладацькі трансформації як ефективний засіб досягнення адекватності перекладу. Наукові записки НДУ ім. М. Гоголя. Філологічні науки. 2014. Книга 3. С. 102–105.
22. Лукьянова Т. Г. Практичні проблеми кіноперекладу: субтитрування. Переклад у наукових дослідженнях представників харківської школи. 2013. С. 275–294
23. Мамрак А. В. Вступ до теорії перекладу: навчальний посібник. Київ : Центр учбової літератури, 2009. 304 с.
24. Мельник А. П. Кінопереклад як особливий тип аудіовізуального перекладу: наукові записки Національного університету «Острозька академія». Серія : Філологічна. 2015. С. 110–112.
25. Некряч Т. Є., Чала Ю. П. Вікторіанська доба в українському художньому перекладі : монографія. Київ : Кондор-Видавництво, 2013. 194 с
26. Ніколаєва Т. М. Перекладацькі стратегії в англо-українському просторі. Вчені записки ТНУ ім. В. І. Вернадського/ Т. М. Ніколаєва. Київ .2018. №29. С. 110–115
27. Ребрій О. В. Сучасні концепції творчості у перекладі: [монографія] / О. В. Ребрій. Харків : ХНУ імені В. Н. Каразіна, 2012. 376 с.
28. Селіванова О. Сучасна лінгвістика: термінологічна енциклопедія. Полтава: Довкілля, 2006. 716 с.
29. Софієнко І. В. Переклад кінокомедій українською: крізь терни до сміху / І. В. Софієнко. Київ, 2013.
30. Софієнко І. Становлення кіноперекладу в Україні. Мовні і концептуальні картини світу. 2014. Вип. 50(2). С. 401–405.
31. Стасюк Б.В. Часткові еквіваленти у відтворенні англomовних художніх текстів в українському перекладі (на матеріалі романів Дж. Р. Р. Толкіна «The Lord of the Rings» і У. К. Ле Гуїн «A Wizard of Earthsea») [Текст] : дис. ... канд. філол. наук : 10.02.16. Київ, 2011. 226 с.

32. Струць Р. Різновиди іронії / Р. Струць Наукові записки національного університету «Києво-Могилянська академія». - Т. 4. - Філологія. - К., 1998. С. 37–42.
33. Тодоров Ц. Ю. Введення у фантастичну літературу: навчальний посібник перекл. із франц. Б. Нарумова / Ц. Ю. Тодоров, 1999 – 144 с.
34. Фоміна Л. В. Методичні рекомендації з дисципліни «Особливості перекладу художніх творів» для студентів заочно-дистанційної освіти спеціальності «Переклад». Дніпро : Державний ВНЗ «Національний гірничий університет», 2015. 164 с..
35. Чепурна О. М. Лінгвостилістичні аспекти перекладу текстів художньої літератури. Вісник Львівського університету, 22, 2014. 176–180 с.
36. Шемуда М. Г. Художній переклад як важливий чинник міжкультурної комунікації. Наукові записки Ніжинського державного університету ім. Миколи Гоголя. Серія : Філологічні науки. 2013. Кн. 1. С. 164–168.
37. Attardo S. Linguistic Thories of Humor. Berlin, NewYork : Mouton de Gruyter, 1994. 246 p.
38. Barbe K. Irony in Context. Amsterdam- Philadelphia : Benjamins, 1995. 278 p.
39. Black Mirror URL: <https://www.netflix.com/ua-en/title/70264888> (дата звернення: 18.07.2024)
40. Booth W.C. A Rhetoric of Irony / W.C. Booth. Chicago: Univ. of Chicago, 1975. 292 p.
41. Cicora M. A. Mythology as Metaphor: Romantic Irony, Critical Theory, and Wagner's Ring. London : Greenwood Press, 1998. 184 p
42. Colebrook, C. Irony (The New Critical Idiom). London and New York: Routledge. 2004.
43. Delabastita D., Grutman R. Introduction to fictional representations of multilingualism and translation. Linguistica Antverpiensia. 2005. № 4. 34 p.

44. House, M.D. URL: <https://www.netflix.com/ua-en/title/70136117> (дата звернення: 12.08.2024)
45. Muecke D. C. Irony and the Ironic. New York: Routledge, 2018. 128 p.
46. Sherlock URL: <https://www.netflix.com/ua-en/title/70202589> (дата звернення: 22.07.2024)
47. Star Trek URL: <https://www.netflix.com/ua-en/title/70136140> (дата звернення: 19.08.2024)
48. Stranger Things URL: <https://www.netflix.com/ua-en/title/80057281> (дата звернення: 08.08.2024)
49. STREMIО URL: <https://www.stremio.com/> (дата звернення: 27.07.2024)

ДОДАТКИ

Додаток А

Вибірка виразів з іронічним змістом телесеріалу «Дивні дива»

№	Цитата (англійською)	Характеристика
1	« <i>Mornings are for coffee and contemplation</i> »	Шериф Джим Гоппер вимовляє цю фразу, намагаючись відтягнути момент, коли йому доведеться займатися складними проблемами. Іронія в тому, що його робота рідко дозволяє йому спокійні ранки з кавою, і він швидко потрапляє в епіцентр драми.
2	« <i>You can't spell America without Erica</i> »	Еріка Сінклер жартома заявляє про свою важливість, граючи словами. Іронія полягає в тому, що вона, будучи дитиною, заявляє про свою роль у великих подіях, демонструючи свою впевненість і нахабність.
3	« <i>Friends don't lie</i> »	Одинадцята (Ел) використовує цю фразу, коли хоче нагадати своїм друзям про важливість чесності. Іронія в тому, що персонажі часто змушені приховувати правду одне від одного, що ускладнює їхні стосунки.
4	« <i>You wanna know the worst thing that's ever happened here in the four years I've been working here? It's when an owl attacked Eleanor Gillespie's head because it thought that her hair was a nest</i> »	Шериф Джим Гоппер згадує про спокійні часи в Гокінсі до того, як з'явилися надприродні загрози. Іронія полягає в тому, що його робота швидко стає значно складнішою і небезпечнішою після цих подій.
5	« <i>I may be a pretty shitty boyfriend, but turns out I'm actually a pretty damn good babysitter</i> »	Стів Харрінгтон визнає свої помилки, але іронічно зазначає, що він добре справляється з роллю няньки для молодших персонажів, що стає для нього новим обов'язком.
6	« <i>It's called code red, you idiot! The first rule of code red is never to say code red!</i> »	Дастін Хендерсон дорікає своїм друзям за порушення таємничості їхніх дій, іронічно вказуючи на абсурдність того, що вони самі викривають свої плани.
7	« <i>I told you a million times, my teeth are coming in! It's called cleidocranial dysplasia</i> »	Дастін Хендерсон іронічно відповідає на жарти щодо його зовнішнього вигляду, пояснюючи свою ситуацію складною медичною термінологією, яку навряд чи зрозуміють його друзі.
8	« <i>I'm like a ninja, but with really bad aim</i> »	Дастін Хендерсон іронічно описує себе після невдалої спроби зробити щось хитромудре і непомітне, підкреслюючи свою невідповідність образу «ніндзя».
9	« <i>If anyone asks where I am, I've left the country</i> »	Шериф Джим Гоппер підкреслює своє бажання втекти від проблем, які його переслідують, іронічно натякаючи на те, що ситуація виходить за межі його терпіння.

10	<i>«I'm sorry, I'm not a good shot. I'm like an expert in other things, but this is like, whatever»</i>	Дастін Хендерсон іронічно вибачається за свою невдалу стрільбу, натякаючи на те, що він кращий у інших речах, хоча його «експертність» часто виявляється дещо перебільшеною.
11	<i>«I asked if you wanted to be my friend. You said yes. Now you're my friend, and I'm never going to let you go»</i>	Ел іронічно підкреслює свою прихильність і непохитність у дружбі з Майком, що іноді виглядає надто буквально.
12	<i>«This is Hawkins, okay? You want something freaky, you talk to me»</i>	Дастін іронічно вказує на свою готовність до дивних подій, підкреслюючи свою роль як того, хто завжди в курсі всього незвичного, що відбувається в Гокінсі.
13	<i>«Why are you keeping the curiosity door locked?»</i>	Дастін задає це питання, коли йому не дозволяють дізнатися більше про якусь таємницю. Іронія полягає в його невгамовному бажанні досліджувати все дивне, що оточує його.
14	<i>«I'm sorry, I can't hear you over the sound of my awesomeness»</i>	Еріка з іронією відповідає на критику, підкреслюючи свою впевненість у власній крутості, що часто є джерелом комічних ситуацій.
15	<i>«I may be small, but I'm fast»</i>	Еріка іронічно підкреслює свою маленьку статуру, одночасно натякаючи на свою здатність швидко вирішувати проблеми.
16	<i>«We can't be kids anymore»</i>	Майк говорить це своїм друзям, іронічно визнаючи, що їхні дитячі часи закінчилися, оскільки вони стикаються з серйозними загрозами, які вимагають зрілості.
17	<i>«Just because I'm a girl doesn't mean I don't know how to fight»</i>	Макс іронічно звертається до хлопців, кидаючи виклик гендерним стереотипам, підкреслюючи, що вона здатна захистити себе і своїх друзів.
18	<i>«You're nothing but a bunch of sissies»</i>	Біллі іронічно намагається принизити інших персонажів, але його агресивність часто має зворотний ефект, викликаючи лише більше відторгнення.
19	<i>«I'm going to my room to cry now»</i>	Майк іронічно реагує на ситуацію, де його емоції виходять з-під контролю, але насправді він намагається впоратися з труднощами, що перед ним постають.
20	<i>«We're not heroes. We're just kids who got lucky»</i>	Лукас з іронією зменшує їхні подвиги, визнаючи, що успіх був частково результатом везіння, хоча їхні дії значно перевершують просту вдачу.
21	<i>«I'm no monster. I'm just a nerd»</i>	Дастін іронічно описує себе, підкреслюючи, що, хоча його часто вважають диваком, він не є небезпечним, навпаки - корисний для команди.
22	<i>«Science is neat, but I'm afraid it's not very forgiving»</i>	Доктор Оуенс іронічно коментує обмеження науки, підкреслюючи, що, хоча наука може бути захопливою, вона також має свої ризики і не прощає помилок.
23	<i>«I guess I'll die another day»</i>	Джойс говорить це після чергової небезпечної ситуації, іронічно визнаючи, що, попри всі

		ризика, вона поки що вижила, хоча це й не остання небезпека, з якою їй доведеться стикнутися.
24	<i>«I'm on a curiosity voyage, and I need my paddles to travel»</i>	Дастін говорить це з іронією, натякаючи на те, що його цікавість постійно штовхає його на розкриття нових таємниць, навіть коли це призводить до проблем.
25	<i>«I didn't realize it was such an honor to go trick-or-treating with me»</i>	Лукас іронічно коментує значення їхнього вечірнього походу, намагаючись зняти напруження між друзями.
26	<i>«You know what, I'm really gonna miss this place»</i>	Гоппер говорить це з іронією, знаючи, що місце, про яке він говорить, наповнене небезпеками та проблемами.
27	<i>«I'm fine. I'm just tired of everything»</i>	Вілл говорить це з іронією, вказуючи на те, що він пережив занадто багато для свого віку, і просте «втомлений» не охоплює весь його досвід.
28	<i>«It's a good thing I'm such a good liar»</i>	Ненсі говорить це з іронією, визнаючи, що їй доводиться брехати, хоча це протирічить її моральним принципам.
29	<i>«Oh, great, the world is ending, and I'm still single»</i>	Стів іронічно підсумовує своє становище, жартуючи про те, що навіть перед обличчям глобальних загроз його особисте життя залишається важливою темою.
30	<i>«Sometimes your total obliviousness just blows my mind»</i>	Лукас іронічно коментує відсутність уваги до деталей.
31	<i>«The world is full of monsters with friendly faces»</i>	Гоппер говорить це з іронією, натякаючи на те, що люди, які здаються дружніми, можуть бути небезпечними.
32	<i>«I'm sorry, I must've dropped my monster repellent»</i>	Дастін іронічно коментує чергову зустріч із небезпекою, натякаючи на відсутність захисту.
33	<i>«Great, now I'm the bait»</i>	Стів іронічно коментує свою роль у плані, визнаючи небезпеку, але жартуючи над своєю ситуацією.
34	<i>«Of course, everything's perfectly normal. Just another day in paradise»</i>	Гоппер іронічно описує ситуацію, яка далеко не є нормальною, підкреслюючи абсурдність подій.
35	<i>«I've seen worse, but this is pretty bad»</i>	Ненсі іронічно порівнює поточну ситуацію з попередніми труднощами, визнаючи, що вони знову в небезпеці.
36	<i>«Just what we needed, another disaster»</i>	Майк іронічно підкреслює, що їхня ситуація лише погіршується.
37	<i>«Oh, sure, let's just walk right into the monster's lair. What could go wrong?»</i>	Персонаж саркастично коментує ідею піти у дуже небезпечне місце, підкреслюючи її абсурдність.
38	<i>«Well, that's just the cherry on top»</i>	Персонаж іронічно підсумовує, що нова проблема або негативна подія завершила і без того складну ситуацію.
39	<i>«Well, isn't this just the perfect way to spend a Friday night?»</i>	Персонаж іронічно підкреслює, що замість приємного вечора вони знову опинилися у небезпечній або неприємній ситуації.

Класифікація типів іронії за Д. Мюкке

Назва	Характеристика
Класична іронія	Відображає зразки іронії, що виникли в давньогрецькій комедії та отримали розвиток у класичних і середньовічних риторичних традиціях. Є самостійною та самосвідомою формою іронії в художній літературі.
Комічна іронія	Базується на контрасті між абсолютним і відносним, загальним і індивідуальним. Використовується для створення комедійного або сатиричного ефекту, іноді характеризується як «загальна іронія світу».
Словесна іронія	Ґрунтується на суперечності між висловленим і передбачуваним значенням. Мовець має на увазі щось інше, ніж те, що він висловлює.
Ситуативна іронія	Виникає, коли результат дії суперечить бажаному або очікуваному ефекту. Часто використовується для створення несподіваних наслідків у розвитку подій.
Драматична або трагічна іронія	Виникає, коли існує розрив між знанням персонажів і аудиторії. Це створює драматичний ефект, оскільки глядачі розуміють ситуацію краще, ніж самі персонажі.
Структурна іронія	Тип іронії, де автор використовує певні структурні особливості для підтримки подвійного значення та оцінки протягом усього твору. Часто є основою несподіваних поворотів сюжету.
Космічна іронія	Іронія, де божество або доля маніпулюють подіями, надаючи персонажам фальшиві надії, щоб потім їх розчарувати.
Романтична іронія	Використовується для позначення стилю письма, де автор створює ілюзію реальності, яку потім навмисно руйнує, підкреслюючи свою роль маніпулятора персонажами та подіями.
Сократівська іронія	Проявляється як удавана неосвіченість або наївність, що призводить до контрасту між мудрістю однієї сторони та невіглаством іншої.
Сарказм	Мовленнєвий прийом, де мовець використовує твердження, що означають протилежне до сказаного, з метою образити або критикувати в гумористичній формі.
Стійка іронія	Іронія, де справжнє значення висловлювання є зрозумілим і протилежним до сказаного.
Нестійка іронія	Іронія, де справжній зміст висловлювання залишається невизначеним або неясним, залишаючи можливість для різних інтерпретацій.

Джерела: [45]

Піджанри наукової фантастики

Назва	Характеристика	Приклади творів
Тверда наукова фантастика (традиційна)	Акцент на науково-технічних деталях і відповідності відомим науковим законам без відхилень.	«20 000 льє під водою» Ж. Верн, «Із Землі на Місяць» Ж. Верн, «Машина Часу» Г. Веллс
М'яка наукова фантастика	Ґрунтується на гуманітарних і суспільних науках, де фантастичні елементи виступають як прийом.	«Марсіанські хроніки» Р. Бредбері, «Малюк» брати Стругацькі, «Пікнік на узбіччі» брати Стругацькі
Соціальна фантастика	Описує людські стосунки в межах вигаданого суспільства, зосереджується на попередженні або захисті від можливої загрози.	«451 градус за Фаренгейтом» Р. Бредбері, «Корпорація Безсмертя» Р. Шеклі, «Колиска для кішки» К. Воннегут
Хронофантастика (темпоральна фантастика)	Розповідає про подорожі у часі, часто з науковим обґрунтуванням.	«Машина Часу» Г. Веллс
Космічна фантастика	Події розгортаються в космічному просторі, часто на космічних кораблях.	«2001: Космічна Одиссея» А. Кларк, «Марсіанин» Е. Вейер
Кіберпанк	Описує антиутопічний світ майбутнього з високим технологічним розвитком і соціальним занепадом.	«Підстава» Айзек Азімов, «Дюна» Френк Герберт
Стимпанк	Моделює альтернативний розвиток людства, де домінують технології парових машин і механіки.	Твори Ж. Верна, твори А. Робіда
Апокаліптична або постапокаліптична фантастика	Твори, дія яких відбувається під час або після катастрофи планетарного масштабу.	«Остання людина» Мері Шеллі
Утопії та антиутопії	Моделюють суспільний устрій майбутнього; утопії зображують ідеальне суспільство, антиутопії - його протилежність.	«1984» Дж. Оруелл, «О, чудовий новий світ» О. Хакслі, «451 градус за Фаренгейтом» Р. Бредбері

Джерела: [11], [19]

Методи перекладу за В. І Карбаном

Тип трансформації	Метод перекладу	Характеристика
Лексичні трансформації	Транскрибування	Відтворення звукової форми оригіналу засобами мови перекладу.
	Транслітерація	Переклад графічної форми слова шляхом заміни літер.
	Калькування	Буквальний переклад складових частин слова або фрази.
	Лексико-семантичні заміни	Заміна лексичного значення для відповідності контексту перекладу.
Граматичні трансформації	Дослівний переклад	Точне відтворення граматичної структури оригіналу.
	Уподібнення	Заміна граматичних форм на еквівалентні, природні для мови перекладу.
	Граматичні заміни	Зміна граматичних категорій для збереження коректності перекладу.
	Членування речень	Розділення складних речень на простіші структури.
	Об'єднання речень	Об'єднання простих речень у складні граматичні конструкції.
Комплексні трансформації	Описовий переклад (експлікація)	Розширення або пояснення терміну для кращого розуміння.
	Антонімічний переклад	Заміна виразу на його антонім із зміною загального значення контексту.
	Компенсація	Відтворення втраченої інформації або стилістичного ефекту в іншій частині тексту.

Джерела: [6], [13], [14]